

Міністерство освіти і науки України
Державний заклад «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
Факультет дошкільної педагогіки і психології

Кафедра теорії та методики дошкільної освіти

Людмила Березовська

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ,
ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
З ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ
«ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА СПІВПРАЦІ
ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ
З РОДИНАМИ»**

*для здобувачів першого (бакалаврського) рівня
вищої освіти спеціальності 012 Дошкільна освіта*

Міністерство освіти і науки України
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»
Факультет дошкільної педагогіки і психології
Кафедра теорії та методики дошкільної освіти

Людмила Березовська

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ, ОРГАНІЗАЦІЇ
САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ З ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ
«ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА СПІВПРАЦІ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ
ОСВІТИ З РОДИНАМИ»**

*для здобувачів першого (бакалаврського) рівня
вищої освіти спеціальності 012 Дошкільна освіта*

Івано-Франківськ
«НАІР»
2023

*Рекомендовано до друку Вченою радою Державного закладу
«Південноукраїнський національний педагогічний університет імені
К. Д. Ушинського» протокол № 12 від 25.05.2023 р.*

Рецензенти:

Богущ А. М. – дійсний член НАПН України, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри теорії та методики дошкільної освіти Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського;

Княжева І. А. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського

Березовська Л. І.

Б-48 Методичні рекомендації до проведення практичних занять, організації самостійної роботи з освітньої компоненти «Теорія та методика співпраці закладів дошкільної освіти з родинами»: метод. реком. Івано-Франківськ : НАІР, 2023. 60 с.

Методичні рекомендації до проведення практичних занять, організації самостійної роботи з освітньої компоненти «Теорія та методика співпраці закладів дошкільної освіти з родинами» вміщують: передмову, загальну інформацію про навчальну дисципліну, теми лекційного курсу, плани семінарських занять, питання для самоперевірки, вимоги до виконання самостійної роботи, перелік індивідуальних науково-дослідних завдань, тестові завдання, питання до екзамену, глосарій та додатки.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ОПИС ТА СТРУКТУРА ОК «Теорія та методика співпраці закладів дошкільної освіти з родинами»	6
1.1. Опис навчальної дисципліни	6
1.2. Критерії оцінювання за різними видами роботи	7
РОЗДІЛ 2. ТЕМИ ЛЕКЦІЙНОГО КУРСУ	10
РОЗДІЛ 3. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ.....	12
3.1. Теми практичних занять	12
РОЗДІЛ 4. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ	29
РОЗДІЛ 5. ІНДИВІДУАЛЬНІ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНІ ЗАВДАННЯ	31
РОЗДІЛ 6. КОНТРОЛЬНІ ЗАСОБИ ПЕРЕВІРКИ РЕЗУЛЬТАТІВ ПРАКТИЧНОЇ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ.....	32
6.1. Програмові вимоги до екзамену	32
6.2. Тестові завдання для підсумкового контролю знань	33
ГЛОСАРІЙ	37
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	41
ДОДАТКИ.....	46

ВСТУП

Важливу роль у формуванні гармонійного та всебічного розвитку особистості дитини відіграє ефективна взаємодія педагогів закладу дошкільної освіти з сім'ями дітей. Ефективність навчання та виховання дитини у ЗДО, значною мірою залежить від взаємин, що складаються між вихователями та батьками. Партнерська взаємодія батьків та вихователів ЗДО допоможе подолати ряд проблем у розвитку дитини, поглибити знання щодо умов її розвитку. Відтак необхідно, щоб ЗДО та сім'я співпрацювали, адже тільки за таких умов можливо забезпечити неперервність виховних впливів на дитину, створити сприятливі умови для її гармонійного та всебічного розвитку. Без добре осмисленої й методично підготованої стратегії виховної співпраці із сім'єю, освітній вплив ЗДО буде обмеженим.

На важливості співпраці ЗДО із сім'ями наголошено у Базовому компоненті дошкільної освіти. У Документі зазначено, що взаємодія ЗДО з родинами дітей спрямована на формування психолого-педагогічної культури батьків, відповідального батьківства, партнерську взаємодію у триаді дитина-педагог-батьки. У листі МОН України «Про окремі питання діяльності закладів дошкільної освіти у 2022/2023 навчальному році, наголошується на важливості співпраці ЗДО з батьками, встановленню «тісної комунікації» між усіма учасниками освітнього процесу. Таким чином, ЗДО є своєрідним містком, покликаним забезпечити зв'язок між сім'єю, родиною дитини та незнайомим світом, колективом, групою, до життя якого дитина прилучається.

Метою навчальної дисципліни «Теорія та методика співпраці ЗДО з родинами» є формування у майбутніх вихователів ЗДО теоретичної та практичної готовності до організації взаємодії з батьками дітей, набуття умінь проектувати систему роботи з ними; оволодіння формами й методами організації взаємодії з батьками дітей; вивчення нормативно-правового та функціонального забезпечення підготовки майбутніх педагогів до роботи з батьками дітей; формування особистісно-професійні якості майбутніх вихователів ЗДО.

Очікуванні результати вивчення дисципліни

знати:

- умови і чинники родинного виховання;
- практичну значимість співпраці ЗДО з сім'ями вихованців;
- особливості традиційних і нетрадиційних форм співпраці вихователя з батьками вихованців;
- виявляти проблеми сучасного родинного виховання, панувати роботу з сім'ями, що потребують допомоги:
- визначення і класифікацію основних форм організації просвітницької роботи з батьками;
- основні групи методів діагностування родини та умови їх використання;
- провідні чинники соціально-педагогічної допомоги сім'ям вихованців ЗДО;
- методи і засоби підвищення педагогічної культури батьків;
- умови ефективної співпраці ДНЗ і родини у різних напрямках виховання;

виявляти проблеми сучасного родинного виховання, співпраці ЗДО і сім'ї, які потребують дослідження.

вміти:

- визначати зв'язок між стилями сімейного виховання та особливостями психічного розвитку дитини;

- планувати систему роботи з батьками вихованців із урахуванням результатів вивчення особливостей сімейної ситуації, домінуючих педагогічних впливів на дитину, педагогічного потенціалу конкретної родини;

- здійснювати диференційований та індивідуальний підхід до кожної родини;

- добирати дієві форми співпраці з батьками та прогнозувати їх результативність;

- здійснювати моніторинг (контроль) ефективності системи співпраці ЗДО та родини.

Унаслідок досягнення результатів навчання здобувачі вищої освіти в контексті змісту навчальної дисципліни мають опанувати такі компетентності:

Інтегральна компетентність. Здатність самостійно і комплексно розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в галузі розвитку, навчання і виховання дітей раннього і дошкільного віку із застосуванням теорії і методики дошкільної освіти в типових і невизначених умовах системи дошкільної освіти.

Загальні компетентності:

КЗ-3. Здатність ідентифікувати, формулювати та розв'язувати проблеми.

КЗ-6. Здатність до співпраці і взаємодії в команді.

КЗ-8. Здатність приймати рішення і діяти відповідно до морально-етичних і правових норм.

Фахові компетентності з навчальної дисципліни:

ФК-1. Здатність до розвитку в дітей раннього і дошкільного віку базових якостей особистості (довільність, самостійність, креативність, ініціативність, свобода поведінки, самосвідомість, самооцінка, самоповага).

ФК-4. Здатність до формування у дітей раннього і дошкільного віку первинних уявлень про предметне, природне, соціальне довкілля, властивості і відношення предметів; розвитку самосвідомості (Я дитини і його місце в довкіллі).

ФК-5. Здатність до розвитку в дітей раннього і дошкільного віку мовлення як засобу спілкування і взаємодії з однолітками і дорослими.

ФК-9. Здатність до виховання у дітей інтересу і поваги до національних традицій, звичаїв, свят, обрядів, народних символів.

ФК-15. Здатність до фізичного розвитку дітей раннього і дошкільного віку, корекції і зміцнення їхнього здоров'я засобами фізичних вправ і рухової активності.

ФК-18. Здатність до індивідуального і диференційованого розвитку дітей раннього і дошкільного віку з особливими потребами відповідно до їхніх можливостей (інклюзивна освіта).

Зміст навчальної дисципліни відповідає освітньо-професійній програмі 012 Дошкільна освіта підготовки фахівців, які навчаються за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти.

РОЗДІЛ 1.

ОПИС ТА СТРУКТУРА ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕТИ

1.1. Опис освітньої компоненти

Найменування показників	Галузь знань, ОПП, спеціальність, рівень вищої освіти	Характеристика ОК	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка	Статус ОК: Обов'язкова	
Модулів – 1	Спеціальність 012 Дошкільна освіта	Рік навчання: 4-ий	
Змістових модулів – 2		Семестр	
Індивідуальне навчально-дослідне завдання – створити квест для батьків		7 – й	7 – й
Загальна кількість годин – 120		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 2	Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)	16 год.	4 год.
		Практичні, семінарські	
		20 год.	8 год.
		Самостійна робота	
		64 год.	88 год.
		Індивідуальні завдання	
20 год.	20 год		
		Вид контролю: залік	

1.2. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗА РІЗНИМИ ВИДАМИ РОБОТИ

Вид роботи	бали	Критерії
Практичне завдання	0 балів	Здобувач відтворює незначну частину навчального матеріалу, має поверхові уявлення про предмет вивчення, неаргументовано висловлює думку. Використовує необхідні інформаційно-методичні матеріали, виконує практичні завдання за умови сторонньої допомоги.
	1 бал	Знання здобувача є достатньо повними, він самостійно застосовує відповідний навчальний матеріал, виконуючи практичні завдання; аналізує, робить висновки. Відповідь повна, логічна, обґрунтована, але припускається неточностей. Здобувач самостійно використовує необхідні інформаційно-методичні матеріали виконуючи практичні завдання. Виконані завдання у цілому відповідають вимогам, хоча мають незначні огріхи.
	2 бали	Здобувач володіє міцними знаннями, оперує ними при виконанні практичних завдань. Самостійно використовує необхідні інформаційно-методичні матеріали виконуючи практичні завдання. Не припускається помилок при їхньому виконанні. Здобувач виступає експертом практичних завдань, що виконали однокурсники.
Самостійна робота	0 балів	Здобувач розпізнає деякі об'єкти вивчення та визначає їх на побутовому рівні, може описувати деякі об'єкти вивчення; має фрагментарні уявлення з предмета вивчення; виконує елементарні прийоми практичних завдань.
	1 бал	Здобувач знає окремі факти, що стосуються навчального матеріалу; виявляє здатність елементарно висловлювати думку; самостійно та за допомогою викладача може виконувати частину практичних завдань; знає послідовність виконання завдання; практичні завдання містять багато суттєвих відхилень від установлених вимог, при їх виконанні потребує систематичної допомоги викладача.

	2 бали	Здобувач самостійно і логічно відтворює фактичний і теоретичний матеріал та наводить приклади; володіє навчальним матеріалом і використовує набуті знання, уміння у стандартних ситуаціях; самостійно виконує практичні завдання відповідно до методичних рекомендацій; практичні завдання мають окремі помилки; користується необхідними навчально-методичними матеріалами.
	3 бали	Здобувач володіє глибокими знаннями, демонструє відповідні компетентності, використовує їх у нестандартних ситуаціях, самостійно працює з інформацією у відповідності до поставлених завдань; систематизує та узагальнює навчальний матеріал; самостійно користується додатковими джерелами інформації; без похибок виконує та аналізує практичні завдання.
Письмова робота	0-9 балів	Здобувач не менше ніж на 50% контрольних завдань надав правильну відповідь – початковий рівень знань
	10-13 балів	Здобувач на 51% - 70% контрольних завдань надав правильну відповідь – середній рівень знань
	14-17 балів	Здобувач на 71% - 90% контрольних завдань надав правильну відповідь – достатній рівень знань
	18-20 балів	Здобувач на 91% - 100% контрольних завдань надав правильну відповідь – високий рівень знань
ІНДЗ (квест для батьків)	1-5 балів	Зміст відповідає предмету завдання, має загальний інформативний характер, демонструє несамотійність у розв'язанні завдань, дидактичний матеріал не визначає ключову практичну проблему і не відповідає структурі лепбука.
	6-10 балів	Зміст відповідає предмету завдання, має описовий характер, граматично не вичитаний текст, не визначає ключову практичну і дидактичну проблему.
	11-15 балів	Зміст відповідає предмету завдання, містить добре структурований інформативний матеріал, оригінально оформлений, визначає ключову практичну проблему.
	16-20 балів	Зміст відповідає предмету завдання характеризує сучасний компетентнісний підхід і відповідає практиці дошкільної освіти; робота носить самостійний, творчий характер, містить, аналітико-синтетичні, практико-орієнтовані ігрові завдання.

Критерії оцінювання підсумкового контролю (залік)

Для навчальної дисципліни «Теорія та методика співпраці закладів дошкільної освіти з родинами» навчальним планом передбачено підсумковий контроль у формі заліку. Кількість балів, необхідних для заліку (не менше 60), студент отримує під час участі у практичних заняттях, виконання всіх видів самостійної роботи

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90–100	A	зараховано
82–89	B	зараховано
74–81	C	
64–73	D	зараховано
60–63	E	
35–59	FX	незараховано з можливістю повторного складання
0–34	F	незараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

РОЗДІЛ 2.

ТЕМИ ЛЕКЦІЙНОГО КУРСУ

Змістовий модуль 1. Теоретичні основи співпраці закладу дошкільної освіти з родинами

Тема 1. Особливості взаємодії закладу дошкільної освіти з родинами

Вступ. Мета і завдання курсу «Теорія та методика співпраці ЗДО з родинами». Сімейне виховання як об'єкт історико-педагогічних досліджень. Значення сім'ї та ЗДО у процесі виховання та формування особистості дитини дошкільного віку. Зasadничі питання спільної роботи ЗДО та сім'ї у вихованні дітей. Державні та підзаконні акти про співпрацю з родинами.

Тема 2. Організаційні засади діяльності закладу дошкільної освіти та сім'ї

Мета, завдання та умови взаємодії ЗДО і сім'ї у вихованні дітей дошкільного віку. Планування та облік співпраці ЗДО з родинами вихованців. Умови планування роботи з батьками. Сучасні підходи до співпраці закладів дошкільної освіти з сім'єю. Основні принципи співпраці закладів дошкільної освіти з сім'ями вихованців. Труднощі в організації співпраці вихователя з батьками.

Тема 3. Форми і методи взаємодії закладу дошкільної освіти із сім'єю

Співпраця ЗДО із сім'єю. Методи вивчення сім'ї та участь батьків у освітньо-виховному процесі. Форми взаємодії закладу дошкільної освіти з сім'єю. Умови успішного родинного виховання в сучасних умовах

Тема 4. Система психолого-педагогічного просвітництва батьків

Педагогічна культура батьків: зміст, структурні компоненти та особливості формування. Педагогічна просвіта батьків – важлива умова ефективного виховання дитини. Характеристика форм і засобів педагогічної просвіти батьків. Етапи планування і проведення просвітницьких заходів у закладі дошкільної освіти. Психолого-педагогічні технології організації просвіти батьків.

Змістовий модуль 2. Шляхи співпраці педагогічного колективу ЗДО з родинами дітей

Тема 5. Педагогічна взаємодія ЗДО з батьками

Завдання та зміст роботи завідувача щодо взаємодії закладу дошкільної освіти та сім'ї. Моніторинг ефективності роботи педагога ЗДО з родиною. Діяльність соціально-психологічної служби закладу дошкільної освіти.

Тема 6. Діагностика особливостей сімейного виховання та моніторинг ефективності співпраці ЗДО з батьками

Роль діагностики сімейних стосунків, особистісних якостей батьків та стилю сімейного виховання в організації роботи з батьками. План вивчення сім'ї. Методи вивчення сім'ї (спостереження, бесіда, анкета, діагностичні методики). Вивчення досвіду сімейного виховання. Діагностика рівня взаємодії ЗДО із сім'єю у освітньо-виховному процесі. Залучення батьків до оцінювання успіхів дитини, прогнозування перспектив її розвитку.

Тема 7. Проблеми сімейного виховання та актуальні запити педагогічної підтримки сім'ї в умовах ЗДО

Вплив сімейного середовища на особистість дитини, її соціалізацію. Сутність культури взаємин батьків і дітей. Міжособистісні взаємини, варіанти взаємин. Типи взаємодії батьків і дітей. Проблеми у взаєминах батьків і дітей, їх причини та наслідки для розвитку особистості дитини. Профілактика неконструктивної взаємодії батьків і дітей.

Тема 8. Співпраця ЗДО з батьками у вирішенні завдань розвитку, виховання та навчання дітей

Виховання дітей в благополучних і неблагополучних сім'ях. Особливості соціалізації дитини в умовах повної та неповної сім'ї. Соціальний і емоційний розвиток єдиної дитини в сім'ї. Особливості сімейного виховання дітей у позашлюбній сім'ї. Фостерні (прийомні) сім'ї. Психолого-педагогічна допомога з проблем виховання дітей у різних за структурою сім'ях. Співпраця вихователя з батьками щодо морального, соціально-емоційного, сенсорно-пізнавального, національно-патріотичного виховання, формування навичок здорового способу життя дітей. Співпраця ЗДО і родини у контексті підготовки дитини до школи. Система роботи з батьками обдарованих дітей. Взаємодія педагогів з батьками дітей у системі інклюзивної освіти.

РОЗДІЛ 3.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

3.1. Теми практичних занять

№ теми	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	<i>Семінар-доповідь «Сім'я – основний інститут виховання дітей»</i>	2	1
2	<i>Круглий стіл «Узгодження виховних впливів на дитину в родині та ЗДО»</i>	2	1
3	<i>Робота в групах «Особливості спілкування батьків з дітьми»</i>	2	
4	<i>Прес-конференція «Народні традиції та їх роль у сімейному вихованні дітей дошкільного»</i>	2	1
5	<i>Дискусія з теми «Роль батьківського авторитету у вихованні дітей»</i>	2	1
6	<i>Семінар-практикум «Взаємодія закладів дошкільної освіти та сім'ї у вихованні дітей»</i>	2	
7	<i>Вирішення практичних завдань «Зміст виховної роботи ЗДО з сім'єю»</i>	2	1
8	<i>Семінар-практикум «Планування роботи ЗДО з батьками дітей»</i>	2	1
9	<i>Семінар доповідь «Співпраця з родинами як умова запобігання конфліктів батьків і дітей»</i>	2	1
10	<i>Прес-конференція «Проблеми сімейного виховання та актуальні запити педагогічної підтримки сім'ї в умовах ЗДО»</i>	2	1
Разом		20	8

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 1

Семінар-доповідь «Сім'я – основний інститут виховання дітей»

План

1. Теоретико-методичні основи освітньої компоненти «Теорія і методика співпраці ЗДО з родинами».
2. Роль сім'ї у процесі соціалізації особистості дитини.
3. Провідні функції сім'ї.
4. Вплив соціально-економічних умов життя сім'ї на виховання дітей.
5. Нормативні документи, що регламентують відповідальність батьків за виховання дітей.

Питання для поглибленого опрацювання та обговорення

1. Мета і завдання курсу «Теорія та методика співпраці ЗДО з родинами»
2. Типологія сім'ї.

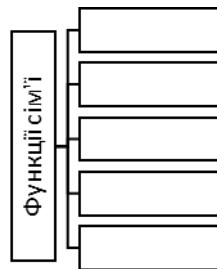
3. Вплив виховної функції сім'ї на формування особистості дитини.
4. Труднощі сім'ї у вихованні дітей.
5. Особливості та тенденції розвитку сучасної української родини

Завдання для самостійної роботи (письмово)

1. Дайте визначення поняттям: сім'я, молода сім'я, родина, батьківство.
2. Ознайомтесь із законодавчими документами про шлюб, сім'ю, права та обов'язки батьків щодо виховання дітей в Україні. На основі опрацьованих законодавчих документів укласти таблицю за таким зразком:

Назва документа	Завдання та зміст

3. Заповніть схему:



Тематика наукових повідомлень

1. Провідні ознаки сучасної сім'ї.
2. Особливості суспільного та родинного виховання дітей дошкільного віку.
3. Функції сім'ї.
4. Видатні українські педагоги про значення родинного виховання.

Питання для самоперевірки

1. Що таке сім'я?
2. Які завдання покладені на сім'ю?
3. Назвіть основні функції сім'ї?
4. Хто першим в історії педагогіки порушив питання необхідності участі батьків у вихованні дітей.
5. Хто з освітніх діячів другої половини XVIII – початку XIX ст. відстоював питання співпраці сім'ї та закладу освіти?
6. Які документи регламентують відповідальність батькі за виховання дітей?
7. У чому полягає виховна функція сім'ї?
8. Окресліть типові труднощі у вихованні дітей у молодих сім'ях.

Рекомендована література

1. Алексєєнко Т. Ф. Концептуалізація соціально-педагогічних основ сучасного сімейного виховання: дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.05 соціальна педагогіка; 13.00.07 – теорія і методика виховання; ПІВ НАПН України. Київ, 2017. 573 с.

2. Браун-Галковська М. Домашня психологія : Подружжя, діти, родина. Львів : Свічадо, 2000. 176 с.
3. Кузьмінський А., Омеляненко В. Педагогіка родинного виховання: навч. пос. Київ : Знання, 2006. 324 с.
4. Маценко Л. М. Педагогіка сімейного виховання : підручник. Вид. 3-тє, доп., перероб. Київ : ЦП «Компринт», 2019. 376 с.
5. Оржеховська В. М. Взаємодія навчального закладу і сім'ї: стратегії, технології, моделі: навчальний практико-зорієнтований навчальний посібник. Харків : Видавництво „Точка”, 2007. 192 с.
6. Родинне виховання: сучасні підходи / упоряд. Т. Вороніна, О. Мельник. Київ : Шк. світ, 2010. 109 с.
7. Шаповалова О. В. Роль сім'ї у дошкільній освіті: теорія і практика: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Суми : Редакційно-видавничий відділ СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2019. 225 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 2

Круглий стіл «Узгодження виховних впливів на дитину в родині та ЗДО»

План

1. Особливості сімейного виховання дітей дошкільного віку.
2. Стилї сімейного виховання.
3. Основні завдання взаємодії ЗДО та родини.
4. Особливості виховного впливу на дитину у закладі дошкільної освіти.
5. Збагачення виховного потенціалу сім'ї через виховання дітей представниками різних поколінь (бабусь, дідусів).

Питання для поглибленого опрацювання та обговорення

1. Мета, завдання та умови взаємодії ЗДО і сім'ї у вихованні дітей дошкільного віку
2. Шляхи досягнення партнерської взаємодії вихователя з батьками дітей.
3. Єдність вимог ЗДО та сім'ї у вихованні дітей.
4. Форми та методи роботи з батьками.
5. Завдання взаємодії ЗДО та сім'ї відповідно до БКДО.

Завдання для самостійної роботи (письмово)

1. Випишіть зі словників визначення понять: виховання, взаємодія, стилї виховання, життєва позиція.
2. Складіть план-конспект першого знайомства вихователя з батьками дітей.
3. Заповніть таблицю «Методи сімейного виховання».

№п/п	Методи сімейного виховання	Характеристика методу

4. Розробіть поради для батьків щодо виховання дітей молодшого та старшого дошкільного віку.

5. Наведіть приклади використання різних методів сімейного виховання заповнивши таблицю:

Стилі виховання	Переваги	Недоліки

Тематика наукових повідомлень

1. Співпраці ЗДО з сім'ями у процесі формування особистості дитини.
2. Особливості виховання дітей на сучасному етапі розвитку суспільства.
3. Принципи сімейного виховання.
4. Особливості дошкільного виховання в Європейських країнах.

Питання для самоперевірки

1. У чому полягають виховні можливості сім'ї?
2. Які відмінності між поняттями «сім'я», «родина», «рід»?
3. Які труднощі виникають у вихованні дітей у молодих сім'ях?
4. Наведіть приклади позитивних тактик виховання дітей у сім'ї.
5. Які тактики не сприяють гармонійному вихованню дитини дошкільного віку.
6. Обгрунтуйте основні завдання, принципи та напрями родинного виховання.

Рекомендована література

1. Березовська Л. Партнерська взаємодія в системі дошкільної освіти. *Матеріали Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції «Педагогіка партнерства в умовах модернізації дошкільної освіти: теорія та практика»:* зб. тез Всеукраїнської наук.-практ. онлайн конф. Умань : Візаві, 2021. С. 8-12.
2. Валентьєва Т. І. Сутність, мета, принципи і форми співробітництва дошкільного навчального закладу з батьками старших дошкільників *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді.* 2013. Вип. 17(1). С. 121–128.
3. Галицька Т. Взаємодія закладу дошкільної освіти з родиною: сучасні підходи. *Дошкільний навчальний заклад.* 2018. № 11. С. 11-13.
4. Маценко Л. М. Педагогіка сімейного виховання : підручник. Вид. 3-тє, доп., перероб. Київ : ЦП «Компринт», 2019. 376 с.
5. Родинне виховання: сучасні підходи / упоряд. Т. Вороніна, О. Мельник. Київ : Шк. світ, 2010. 109 с.
6. Шаповалова О. В. Роль сім'ї у дошкільній освіті: теорія і практика: нав. посіб. Суми, 2019. 225 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 3

Робота в групах «Особливості спілкування батьків з дітьми»

План

1. Спілкування – необхідна умова формування особистості дитини раннього та дошкільного віку.
2. Форми спілкування батьків з дітьми.
3. Поняття «батьківське спілкування».
4. Культура міжособистісних взаємин батьків з дітьми як основа гармонійних взаємин у сім'ї.

Питання для поглибленого опрацювання та обговорення

1. Розробіть правила спілкування батьків з дітьми раннього та старшого дошкільного віку.
2. Наведіть приклади використання різних форм спілкування батьків із дітьми.
3. Обґрунтуйте вплив вихователів та батьків на виховання культури спілкування у дітей старшого дошкільного віку.
4. Подумайте, як створити партнерську взаємодію між батьками та дітьми.
5. Тренінгові технології у підвищенні культури спілкування батьків з дітьми.

Практична робота в мікрогрупах

1. Наведіть приклади труднощів, з якими Ви стикалися на практиці у процесі спілкування з батьками дітей. Обговоріть у групі як їх можна подолати.
2. Подумайте, з якої проблеми взаємодії батьків з дітьми Ви хотіли б одержати консультацію. Обговоріть її в групі з колегами.
3. Розіграйте мікросценку на тему: «Як встановити партнерську взаємодію з батьками дітей».

Тематика наукових повідомлень

1. Стратегічно-тактичні характеристики спілкування.
2. Взаємозв'язок спілкування і діяльності.
3. Принципи побудови ефективної комунікації у дитячо-батьківських стосунках (Т. Дрейкус, Х. Джайнотт, Т. Гордон).

Завдання для самостійної роботи (письмово)

1. У чому проявляється специфіка людської комунікації?
2. Проаналізуйте концепцію Томаса-Кілмена щодо стратегій поведінки людини в ситуації конфліктного спілкування.
3. Обґрунтуйте, від чого залежать тактики спілкування?
4. Розкрийте суть понять «стратегія» і «тактика» конфліктної поведінки?
5. Причини неадекватного, жорстокого ставлення до дитини.

Питання для самоперевірки

1. Як Ви розумієте поняття «спілкування» культура спілкування».
2. Що спільного та відмінного у поняттях «культура спілкування» та «загальна культура особистості».
3. У чому проявляється успішність спілкування?

4. Які чинники, на думку психологів, забезпечують успішність у спілкуванні?
5. Охарактеризуйте основні тактики спілкування. Як впливає вибір тактики спілкування на взаємодію батьків з дітьми?
6. Який рівень культури спілкування можна назвати високим?

Рекомендована література

1. Волкова Н. П. Професійно-педагогічна комунікація: навч. посіб. Київ : Вид. центр «Академія», 2006. 256 с.
2. Кручек В. А. Психолого-педагогічні основи міжособистісного спілкування: навчальний посібник. Київ : ДАКККиМ, 2010. 273 с. URL: elibrary.nubip.edu.ua/4722/1/V.Kruchek_Posibnyk_NUBIP.pdf
3. Трухін І.О. Соціальна психологія спілкування: навч. посіб. Київ: Центр навчальної літератури, 2005. 336 с.
4. Цимбалюк І. М. Психологія спілкування: навч. посіб. Київ: ВД Професіонал, 2004. 299 с.
5. Орбан-Лембрик Л. Е. Психологія професійної комунікації: навч. посіб. Чернівці: Книги XXI, 2010. 528 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 4

Прес-конференція «Народні традиції та їх роль у сімейному вихованні дітей дошкільного»

План

1. Українська етнопедагогіка про родинне виховання.
2. Функції етнопедагогічних традицій виховання:
3. Вплив родинних традицій на виховання дітей.
4. Виховний ідеал української сім'ї.
5. Педагогіки родинного виховання у працях О. Духновича, С. Русової, М. Стельмаховича, В. Сухомлинського.

Питання для поглибленого опрацювання та обговорення

1. Народні звичаї та традиції у системі сімейного виховання дітей.
2. Особливості інтеграції сучасних традицій та традицій минулого.
3. Способи включення народних та сімейних традицій у систему виховної роботи з дітьми в ЗДО.

Завдання для самостійної роботи (письмово)

1. Підготуйте доповідь на конференцію з теми (на вибір) «Традиції родинного виховання в контексті сучасності», «Особливості виховання хлопчиків та дівчаток в українській родині».
2. Проаналізуйте традиції сімейного виховання в історії розвитку суспільства.
3. Випишіть цитати з праць відомих учених про родинне виховання засобами етнопедагогіки.
4. Розкрийте сутність принципів українського родинного виховання.

5. Визначте основні положення висвітлені у сучасних публікаціях із проблеми втілення етнопедагогічних ідей у практику родинного виховання.

6. Презентуйте модель етнопедагогічних принципів виховання дитини в сучасній сім'ї.

Тематика наукових повідомлень

1. Особливості реалізації виховної функції сім'ї в умовах сьогодення.
2. Сім'я – основа родинного виховання.
3. Видатні діячі української культури ХІХ ст. – початку ХХ ст. про родинне виховання.
4. Особливості виховання в українській родині.

Питання для самоперевірки

1. Розкрийте сутність понять «народна педагогіка», «етнопедагогіка», «традиції народної педагогіки», у чому їх взаємозв'язок?
2. Яку роль відіграють українські народні традиції у вихованні дітей на сучасному етапі?
3. Схарактеризуйте провідні завдання, принципи і напрями родинного виховання.
4. Розкрийте зміст і мету виховання дітей у сім'ї за народною педагогікою.
5. Визначте основні принципи народного виховання, обґрунтуйте їх значення.
6. Окресліть основні засоби виховання в українській народній педагогіці.
7. Схарактеризуйте методи та форми народного виховання.

Рекомендована література

1. Ващенко Г. Виховний ідеал : підруч. для педагогів, виховників, молоді і батьків. Т. 1., Львів : Камула, 2006. 276 с.
2. Веремій Л. Маленькі таємниці виховання дитини в українській родині Київ : ПоліграфКонсалтинг, 2004. 90 с.
3. Гриців Т., Батрин В. Українська система виховання на засадах народної педагогіки: навч.-метод. посіб. для позакл. роботи в шк. Чернівці : народознав.-просвітн. центр Факел Мрії, 2013. 263 с.
4. Мафтин Л. В. Етнопедагогіка – українознавство. Термінологічний словник: навч. посіб. Чернівці: Технодрук, 2015. 276 с.
5. Лисенко Н. В. Етнопедагогіка в системі педагогічних наук. Етнопедагогіка дитинства: навч.-метод. посібник. Київ: Видавничий дім «Слово», 2011.
6. Стельмахович М. Г. Українська родинна педагогіка: навч. посіб. Київ: ІСДО, 1996. 288 с.
7. Сухомлинський В.О. Батьківська педагогіка. Київ: Радянська школа, 1978. 263 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 5

Дискусія з теми «Роль батьківського авторитету у вихованні дітей»

План

1. Типи батьківського авторитету.
2. Психологічна модель родини та авторитет.
3. Роль матері та батька у виховання дітей.
4. Стилi батьківської поведінки.

Питання для поглибленого опрацювання та обговорення

1. Сутність батьківського авторитету.
2. Види батьківського аторитету, їх характеристика.
3. Типи підміни батьківського авторитету.

Завдання для самостійної роботи (письмово)

1. Дайте визначення поняттям: авторитет любові, авторитет підкупу, авторитет дружби.
2. Напишіть есе з теми «Роль авторитету батьків у вихованні дитини дошкільного віку».
3. Доберіть методики для діагностики взаємовідносин батьків з дітьми дошкільного віку.
4. Проведіть обстеження сім'ї (на вибір) за однією з методик і проаналізуйте результати обстеження.
5. Який тип батьківського ставлення до дитини позначений недостатнім піклуванням і контролем за поведінкою дитини? Які поради можна дати батькам щодо оптимізації стилю виховання?

Тематика наукових повідомлень

1. Авторитет батьків як умова гармонійного розвитку дитини дошкільного віку.
2. Авторитет та авторитарність батьків у вихованні дітей.

Питання для самоперевірки

1. Дайте визначення поняттю «авторитет».
2. На чому базується батківський авторитет?
3. Хто з педагогів вперше виділив види батьківського автотету?
4. Схарактеризуйте види батьківського авторитету.
5. Як завоювати авторитет у дитини?
6. Які батьки користуються автитетом у своїх дітей?

Рекомендована література

1. Бойчук П. М., Борбич Н. В. Виховні можливості батьківського авторитету. *Молодий вчений*. 2018, № 12.1 (64.1). URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2018/12.1/5.pdf>
2. Мащак С. Авторитет батьків як умова гармонійного розвитку особистості підлітка. *Проблеми гуманітарних наук*. Серія : Психологія. 2017. Вип. 41. С. 97–110. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pgn_ps_2017_41_10

3. Павленко В. В., А. С. Макаренко про роль батьківського авторитету у вихованні дітей. *Національна освіта у контексті творчості А. Макаренка*: зб. наук. праць /За ред. проф. М. В. Левківського. Житомир: ЖДЦНТІЕІ, 2003. С. 97-99.

URL: <http://eprints.zu.edu.ua/13478/1/%D0%9F%D0%B0%D0%B2%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%20%D0%92.pdf>

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №6

Семінар-практикум «Взаємодія закладів дошкільної освіти та сім'ї у вихованні дітей»

План

1. Роль закладу дошкільної освіти в організації педагогічної просвіти батьків.
2. Виховання батьків як аспект педагогічної просвіти.
3. Шляхи досягнення партнерської взаємодії між педагогом та батьками.
4. Сучасні підходи до співпраці закладів дошкільної освіти з сім'єю.
5. Труднощі в організації співпраці ЗДО з батьками.

Питання для поглибленого опрацювання та обговорення

1. Завдання просвітницької роботи з батьками, які реалізуються на сучасному етапі в ЗДО.
2. Ефективні форми взаємодії ЗДО з батьками.
3. Чинні нормативні документи, освітні програми ЗДО про взаємодію з сім'єю.
4. Проблеми взаємодії ЗДО та сім'ї на сучасному етапі розвитку дошкільної освіти України.
5. Індивідуальні форми роботи з сім'єю. Схарактеризуйте переваги даної форми.
6. Групові та колективні форми роботи з сім'єю. В яких напрямках роботи вихователя ЗДО з сім'єю вони є провідними?

Робота в групах

1. Розробіть план-конспект відео лекторію для батьків.
2. Доберіть літературу для батьків щодо підвищення рівня їх педагогічної обізнаності.
3. Визначте шляхи удосконалення змісту та засобів сімейної просвіти батьків дітей.
4. Складіть пам'ятку для батьків щодо використання гаджетів у вихованні дітей дошкільного віку.
5. Доберіть електронні ресурси, які будуть корисними для батьків у питанні виховання дітей дошкільного віку.

Завдання для самостійної роботи (письмово)

1. Розробіть правила ефективної взаємодії вихователя з батьками дітей дошкільного віку.

2. Доберіть вправи для подолання емоційних бар'єрів між вихователем та батьками.

3. Визначте і обґрунтуйте методи вивчення сім'ї. Заповніть схему:

Метод	Характеристика

4. Схарактеризуйте основні напрями організації взаємодії ЗДО з батьками відповідно до методичних рекомендацій щодо організації взаємодії закладів дошкільної освіти з батьками дітей (лист МОН України від 11.10.2017 № 1/9-546)

5. Заповніть таблицю «Теоретико-методологічні аспекти взаємодії ЗДО з сім'єю»

Теоретико-методологічні аспекти взаємодії ЗДО з сім'єю	Характеристика
Функції взаємодії	
Завдання	
Принципи	

Питання для самоперевірки

1. Яку роль відіграє заклад дошкільної освіти в організації педагогічної просвіти батьків? Проілюструйте прикладами.

2. Схарактеризуйте ефективні шляхи досягнення взаємодії між батьками та вихователями ЗДО.

3. Як підвищити ефективність взаємодії ЗДО і сім'ї у вихованні дітей дошкільного віку?

4. Визначте завдання просвітницької роботи з батьками дітей, які відвідують ЗДО.

5. Схарактеризуйте типові труднощі, які можуть виникати в організації співпраці ЗДО з сім'єю.

Рекомендована література

1. Валентьєва Т. І. Сутність, мета, принципи і форми співробітництва дошкільного навчального закладу з батьками старших дошкільників *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*. 2013. Вип. 17(1). С. 121-128.

2. Галицька Т. Взаємодія закладу дошкільної освіти з родиною: сучасні підходи. *Дошкільний навчальний заклад*. 2018. № 11. С. 11-13.

3. Дубровська Л. О. Соціально-педагогічні засади спільної роботи дитячого садка і сім'ї у вихованні дітей. *Психолого-педагогічні науки*. 2012. № 5. С. 15-18.

4. Замашкіна О. Д. Педагогіка сімейного виховання: навч. посіб. Ізмаїл: РВВ ІДГУ, 2016. 400 с.

5. Каньоса Н. Г. Теорія та методика співпраці ДНЗ з родинами. Кам'янець-Подільський 2015.

6. Лісовець О. В. Взаємодія закладу дошкільної освіти та сім'ї у вихованні самостійності дітей старшого дошкільного віку: навч.-метод. посіб. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2022. 99 с.

7. Новікова В.М. У співпраці – результат. Робота вихователя з батьками в ДНЗ. Харків : Вид-во «Ранок», 2011. 144 с.

8. Оржеховська В. М. Взаємодія навчального закладу і сім'ї: стратегії, технології, моделі: практико-зорієнтований навчальний посібник. Харків : Видавництво „Точка”, 2007. 192 с.

9. Про окремі питання діяльності закладів дошкільної освіти у 2022/2023 навчальному році.
URL: file:///C:/Users/Sofiya/Downloads/62e3b92e7f631954849654.pdf

10. Рудік О., Молодушкіна І. Взаємодія ДНЗ та сім'ї. Харків : Вид. група «Основа», 2013. 222 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 7

Вирішення практичних завдань «Зміст виховної роботи ЗДО з сім'єю»

План

1. Психолого-педагогічна просвіта батьків дітей дошкільного віку.
2. Шляхи підвищення психолого-педагогічної просвіти батьків дітей дошкільного віку.
3. Основні завдання, зміст та умови ефективної співпраці вихователів і батьків дітей дошкільного віку.
4. Діагностичні методики вивчення сім'ї та впливу сім'яного виховання на формування особистості дитини дошкільного віку.

Питання для поглибленого опрацювання та обговорення

1. Зміст та завдання психолого-педагогічної просвіти батьків дітей дошкільного віку.
2. Етапи організації вихователями ЗДО психолого-педагогічної просвіти батьків.
3. Характеристика форм і засобів педагогічної просвіти батьків.
4. Психолого-педагогічні технології організації просвіти батьків

Робота в групах

1. Розробіть методичні рекомендації батькам задля забезпечення успішного виховання дітей дошкільного віку.
2. Обґрунтуйте (спростуйте) необхідність методичного забезпечення процесу взаємодії ЗДО з сім'єю.
3. Складіть алгоритм підготовки вихователя ЗДО до організації батьківських зборів.

Завдання для самостійної роботи (письмово)

1. Розробіть тренінг для батьків дітей дошкільного віку задля педагогічної просвіти батьків.

2. Розробіть рекомендаційний буклет для вихователів щодо проведення батьківських зборів.

Наукові повідомлення

1. Просвіта батьків – актуальна проблема педагогічної науки і практики
2. Історія становлення та розвитку педагогічної просвіти батьків.

Питання для самоперевірки

1. Обґрунтуйте, яку роль відіграє приклад батьків у вихованні дітей дошкільного віку.
2. Схарактеризуйте напрями сімейного виховання.
3. Які методи роботи вихователя ЗДО з сім'єю Ви знаєте. Визначте найбільш ефективні.
4. Схарактеризуйте зміст та завдання психолого-педагогічної просвіти батьків дітей дошкільного віку.
5. Розкрийте етапи організації вихователями ЗДО психолого-педагогічної просвіти батьків.
6. Дайте характеристику формам і засобам педагогічної просвіти батьків.

Рекомендована література

1. Замашкіна О. Д. Педагогіка сімейного виховання: навч. посіб. Ізмаїл: РВВ ІДГУ, 2016. 400 с.
2. Каньоса Н. Г. Теорія та методика співпраці ДНЗ з родинами. Кам'янець-Подільський 2015.
3. Лісовець О. В. Взаємодія закладу дошкільної освіти та сім'ї у вихованні самостійності дітей старшого дошкільного віку: навч.-метод. посіб. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2022. 99 с.
4. Маценко Л. М. Педагогіка сімейного виховання : підручник. Вид. 3-тє, доп., перероб. Київ : ЦП «Компринт», 2019. 376 с.
5. Новікова В.М. У співпраці – результат. Робота вихователя з батьками в ДНЗ. Харків : Вид-во «Ранок», 2011. 144 с.
6. Родинне виховання: сучасні підходи / упоряд. Т. Вороніна, О. Мельник. Київ : Шк. світ, 2010. 109 с.
7. Шаповалова О. В. Роль сім'ї у дошкільній освіті: теорія і практика: нав. посіб. Суми, 2019. 225 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 8

Семінар-практикум «Планування роботи ЗДО з батьками дітей»

План

1. Поняття планування роботи з батьками дітей. Значення планування.
2. Принципи планування роботи з батьками в різних вікових групах ЗДО.
3. Етапи планування і проведення просвітницьких заходів із батьками дітей у ЗДО.

Питання для поглибленого опрацювання та обговорення

1. Види планування роботи з батьками в ЗДО.
2. Завдання планування роботи з батьками.
3. Зміст і структура планування.
4. Функції планування роботи з батьками.

Завдання для самостійної роботи (письмово)

1. Складіть орієнтовний план роботи ЗДО на рік щодо роботи з батьками дітей визначивши завдання та мету роботи. План роботи скласти за поданою таблицею:

№ п/п	Заходи, зміст роботи	Термін виконання	Відповідальні особи

2. Розробіть пам'ятку для вихователів з теми «Як ефективно провести зустріч з батьками».

3. Складіть опитувальник для батьків з теми «Знайомство з батьками дітей».

Питання для самоперевірки

1. Що таке планування?
2. Які види планування роботи в ЗДО Ви знаєте? Схарактеризуйте їх?
3. У чому полягає сутність планування роботи з батьками дітей?
4. Визначте функції планування.
5. Окресліть завдання планування.
6. Яких принципів слід дотримуватися у процесі планування роботи з батьками?
7. Як, на Вашу думку, можна досягти ефективної взаємодії між ЗДО та батьками дітей?

Рекомендована література

1. Галицька, Т. В. Взаємодія закладу дошкільної освіти з родиною : сучас. підходи. *Дошкільний навчальний заклад*. 2018. № 11. С. 11–13.
2. Гузь В. Жейнова С., Таган Л. Організаційно-педагогічні умови ефективної взаємодії дошкільного закладу з сім'єю. *Молодь і ринок*. 2018. № 3. С. 27–30.
3. Ковалевська, Н. Впровадження у роботу дошкільного навчального закладу нової форми співпраці – батьківський клуб. *Педагогічна освіта: теорія і практика* : зб. наук. пр. Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. І. Огієнка, Ін-т педагогіки НАПН України. Кам'янець-Подільський, 2017. Вип. 23, ч. 2. С. 179–184.
4. Сема О. Проблеми співпраці вихователя та батьків. *Психолого-педагогічний пошук* : зб. наук. пр. за матеріалами II Всеукр. студент. наук.-практ. конф. «Актуальні проблеми дошкільної освіти: перспективи, інновації,

розвиток». Глухів. нац. пед. ун-т ім. О. Довженка, Ф-т дошк. освіти. Глухів, 2016. Вип. 3. С. 239–243.

5. Семенова Н., Лаврів Х., Бондарчук Д. Взаємодія дошкільного навчального закладу і сім'ї у вихованні особистості дитини дошкільного віку як психологопедагогічна проблема. *Наук. вісн. Східноєвроп. нац. ун-ту ім. Лесі Українки*. Серія: Педагогічні науки. 2017. № 2. С. 19–29.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 9

Семінар доповідь «Співпраця з родинами як умова запобігання конфліктів батьків і дітей»

План

1. Поняття конфлікт. Причини виникнення конфліктів між батьками та дітьми.
2. Типи конфліктів між батьками та дітьми. Способи вирішення конфліктів.
3. Управління конфліктами.
4. Стратегії і тактики вирішення конфліктів: ухилення, згладжування, примушення, компроміс, вирішення проблеми.

Питання для поглибленого опрацювання та обговорення

1. Конфлікти між батьками та дітьми: причини та способи подолання.
2. Структурні елементи конфлікту.
3. Умови конструктивної взаємодії батьків і дітей у ситуації конфлікту
4. Психолого-педагогічні чинники, які впливають на позитивну, партнерську взаємодію батьків і дітей.
5. Основні напрями профілактики конфліктів між батьками та дітьми.

Робота в групах

1. Наведіть приклади конфліктних ситуацій, які мали місце у процесі проходження педагогічної практики та обґрунтуйте способи їх вирішення за такою схемою: аналіз та оцінка ситуації; вибір технології вирішення конфлікту; формування плану дій; реалізація; оцінка.

Питання наукових повідомлень

1. Передумови та причини виникнення конфліктних ситуацій у взаємодії батьків з дітьми.
2. Психологічні особливості конфліктів батьків і дітей.
3. Типи конфліктів та керівництво конфліктною ситуацією у взаємодії батьків із дітьми.

Завдання для самостійної роботи (письмово)

1. Виписати зі словників визначення понять: конфлікт, міжособистісний конфлікт, взаємодія, стратегія, тактика.

2. Навести приклади конфліктних ситуацій між батьками та дітьми за якими ви спостерігали під час проходження педагогічної практики. Запропонувати варіанти їх вирішення.

3. Підготувати інформаційне повідомлення у вигляді презентації щодо запобігання конфліктів між батьками та дітьми дошкільного віку.

4. Розробити анкету, опитувальник щодо вивчення рівня взаємодії батьків і дітей.

5. Заповнити таблицю «Технології врегулювання конфліктів»

Технологія застосування	Характеристика

Питання для самоперевірки

1. Схарактеризуйте конфлікти, розкрийте їхню сутність, види та функції.
2. Назвіть причини виникнення конфліктів, які мають місце у процесі взаємодії вихователя з дітьми, батьками дітей.
3. За яких умов виникають конфлікти?
4. У чому полягає конструктивна та деструктивна роль конфліктів?
5. Розкрийте шляхи вирішення конфліктів.
6. Схарактеризуйте стратегії поведінки людини в ситуації конфліктного спілкування.
7. Які Ви знаєте види конфліктів?
8. Чи можна уникнути міжособистісних конфліктів?
9. Які умови подолання конфліктів Ви можете назвати?
10. Які методи подолання конфліктів є найбільш конструктивними?

Рекомендована література

1. Білоконенко Л. А. Українськомовний міжособистісний конфлікт : монографія. Київ : Інтерсервіс, 2015. 335 с.
2. Богуш А. М. Екологія емоційно-психічного здоров'я у системі взаємодії дорослих і дітей. *Дошкільне виховання*. 2014. № 5. С. 9–12.
3. Гончар Л. В. Теоретико-методичні засади формування гуманних батьківсько-дитячих взаємин : дис. ... док. пед. наук : 13.00.07. Київ, 2018. 510 с.
4. Джелалі В. О. Психологія вирішення конфліктів : навч. посіб. для студентів вищих навч. закладів. Харків – Київ, 2006. 320 с.
5. Дошкільна освіта: словник-довідник: понад 1000 термінів, понять та назв / упор. К.Л. Крутій, О.О. Фунтікова. Запоріжжя : ТОВ «ЛПС» ЛТД, 2010. 324 с.
6. Ішмуратов А.Т. Конфлікт і згода. Основи когнітивної теорії конфліктів. Київ : Наукова думка. 1996, 192 с.
7. Косарева О.І. Педагогічні умови формування гармонійних взаємин батьків з дітьми старшого дошкільного віку : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08. Рівненський держ. гуманітарний ун-т. Рівне, 2006. 251 с.
8. Коновальчук І.М. Умови конструктивної взаємодії батьків і дітей у ситуації конфлікту. *Підготовка фахівців у контексті становлення Нової*

української школи /за заг. редакцією В.Є. Литнєва, Н.Є. Колесник, Т.В.Завязун. Житомир : ФОП «Н.М. Левковець», 2018. У 2-х ч. Ч. І. С. 70-74.

9. Конфліктологія: навч. посіб. / П. С. Прибутько, Р. В. Михайленко, Л. М. Дубчак та ін. Київ : КНТ, 2010. 136 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 10

Прес-конференція «Проблеми сімейного виховання та актуальні запити педагогічної підтримки сім'ї в умовах ЗДО»

План

1. Значення сімейного виховання у роботі вихователя з дітьми.
2. Методи сімейного виховання.
3. Типи неправильного виховання дітей в сім'ї та можливості їх зміни.
4. Профілактика непорозумінь між дітьми та батьками.

Питання для поглибленого опрацювання та обговорення

1. Особливості виховання жітей у різних типах сімей.
2. Роль сім'ї у вихованні обдарованих дітей, дітей з особливими освітніми потребами.
3. Основні характеристики батьківства і материнства як фундаментальної основи розвитку дитини.
4. Цінності сімейного виховання та особливості внутрішньосімейної взаємодії батьків і дітей.

Тематика наукових повідомлень

1. Виховний ідеал дитини та уявлення дітей про ідеальних батьків.
2. Трансформація сімейних цінностей у сучасному сімейному вихованні.
3. Стили і методи сімейного виховання, особливості їх практичної реалізації

Завдання для самостійної роботи (письмово)

1. Розробити план-конспект лекції, консультації, семінару-практикуму для батьків (на вибір) на одну із проблем виховання дітей:
 - Гендерне виховання дітей дошкільного віку.
 - Екологічне виховання дітей.
 - Моральне виховання дошкільників.
 - Ознайомлення з правами дітей.
 - Готовність дитини до навчання в школі.
2. Проаналізуйте науково-методичну літературу, електронні ресурси, офіційні сайти установ, закладів у яких здійснюється педагогічна просвіта батків. Заповніть таблицю

Назва закладу	Відомство, до якого належить даний заклад	Зміст роботи з батьками	Посилання на використану літературу

Питання для самоперевірки

1. Розкрийте завдання та зміст сімейного виховання.
2. Визначте умови ефективного сімейного виховання.
3. Схарактеризуйте методи сімейного виховання
4. У чому полягає надання допомоги ЗДО різним типам сімей?
5. Розкрийте зміст надання вихователями батькам допомоги у вихованні дітей.
6. Визначте ефективні форми роботи вихователя з батьками дітей на сучасному етапі.
7. Хто з українських учених займався проблемою сімейного виховання?
8. Окресліть шляхи підвищення педагогічної просвіти батьків у вихованні дітей.

Рекомендована література

1. Березовська Л. Партнерська взаємодія в системі дошкільної освіти. *Матеріали Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції «Педагогіка партнерства в умовах модернізації дошкільної освіти: теорія та практика»:* зб. тез Всеукраїнської наук.-практ. онлайн конф. (23 листопада 2021 р. м. Одеса). – Умань : Візаві, 2021. - С. 8-12.
2. Валентьєва Т. І. Сутність, мета, принципи і форми співробітництва дошкільного навчального закладу з батьками старших дошкільників *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді.* 2013. Вип. 17(1). С. 121– 128.
3. Галицька Т. Взаємодія закладу дошкільної освіти з родиною: сучасні підходи. *Дошкільний навчальний заклад.* 2018. № 11. С. 11-13.
4. Каньоса Н.Г. Теорія та методика співпраці ДНЗ з родинами: навч.-метод. посіб. Кам'янець-Подільський. 2015. 121 с. URL: <https://www.kspu.edu/FileDownload.ashx/Kanosa-N.H.-Teoriia-ta-metodyka-spivpratsi-DNZ-z-rodynamy.pdf?id=e0ded606-2f7f-48fa-94a1-e157029ed6d1>
5. Кузьмінський А., Омеляненко В. Педагогіка родинного виховання: навч. пос. Київ : Знання, 2006. 324 с.
6. Маценко Л. М. М12 Педагогіка сімейного виховання : підручник. Вид. 3-тє, доп., перероб. / Л.М. Маценко. – Київ : ЦП «Компринт», 2019. – 376 с.
7. Оржеховська В. М. Взаємодія навчального закладу і сім'ї: стратегії, технології, моделі: навчальний практико-зорієнтований навчальний посібник. Харків : Видавництво „Точка”, 2007. 192 с.
8. Родинне виховання: сучасні підходи / упоряд. Т. Вороніна, О. Мельник. Київ : Шк. світ, 2010. 109 с.
9. Шаповалова О. В. Роль сім'ї у дошкільній освіті: теорія і практика: нав. посіб. Суми, 2019. 225 с.

РОЗДІЛ 4.

ЗАВДАННЯ ДЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

№ з/п	Назва теми	Форми контролю
1	Дайте визначення поняттям: сім'я, заклад дошкільної освіти, авторитет, авторитетне виховання, батьківство. Складіть перелік актуальної літератури з проблеми взаємодії ЗДО з родинами. Ознайомтесь із законодавчими матеріалами про шлюб, сім'ю, права та обов'язки батьків щодо виховання дітей в Україні.	Перевірка виконаних письмових завдань
2	Доведіть, або спростуйте приклади позитивного впливу старших поколінь (бабусь, дідусів) на виховання дітей дошкільного віку. Складіть пам'ятку для батьків щодо використання гаджетів у вихованні дітей дошкільного віку.	Доповіді, участь в обговоренні
3	Доберіть електронні ресурси, які будуть корисними батькам дітей старшого дошкільного віку. Складіть тезисну консультацію для батьків «Домашні обов'язки дітей дошкільного віку».	Перевірка виконаних письмових завдань
4	Підготуйте доповідь з теми «Народні звичаї та традиції виховання дітей в українській родині». Створіть креативне оголошення: запрошення батьків на свято.	Доповіді з презентаціями
5	Напишіть есе з теми «Роль авторитету батьків у вихованні дитини дошкільного віку». Оберіть методики для діагностики взаємостосунків у родині дітей дошкільного віку. Дайте визначення понять: авторитет любові, авторитет підкupu, авторитет дружби.	Перевірка виконаних письмових завдань
6	Визначте і обґрунтуйте методи вивчення сім'ї. Складіть анкету для батьків, на основі якої можна було б визначити, чи знають вони свою дитину. Доберіть відповідну літературу для вихователя щодо формування батьківського авторитету	Реферативне повідомлення
7	Розробіть тематику проєктів (5-6), які діти можуть зробити разом із батьками. Розробіть буклет-пам'ятку для батьків «Небезпеки, які можуть чекати на дітей дошкільного віку».	Доповіді, участь в обговоренні
8	Дайте визначення понять: педагогічна культура, педагогічні знання, соціально відповідальні батьки, батьківська любов. Складіть план-схему тренінгу для	Перевірка виконаних письмових

	батьків «Розвиваючі ігри та вправи для всієї родини»	завдань
9	Розробіть топ-10 правил ефективної взаємодії вихователя з батьками. Доберіть вправи для подолання емоційних бар'єрів між вихователем та батьками	Реферативне повідомлення
10	Наведіть 3-4 приклади конфліктних ситуацій між батьками та дітьми, за якими ви спостерігали на практиці. Запропонувати варіанти їх вирішення.	Доповіді, участь в обговоренні
11	Розробіть тематику батьківських зборів, тренінгових занять, проєктів для батьків дітей раннього, молодшого, середнього, старшого дошкільного віку (вікова група на вибір) як колективної форми співпраці ЗДО з батьками.	Перевірка виконаних письмових завдань
12	Розробіть план-конспект лекції, консультації, семінару-практикуму для батьків на одну із проблем виховання дітей: гендерне виховання дітей дошкільного віку; екологічне виховання дітей, моральне виховання дітей; ознайомлення з правами та обов'язками дітей; готовність дитини до навчання в школі.	Перевірка виконаних письмових завдань
13	Доберіть інформаційні матеріали для батьків, які сприятимуть успішній адаптації дитини до умов ЗДО	Реферативне повідомлення
14	Доберіть електронні ресурси, які будуть корисними батькам дітей старшого дошкільного віку. Перегляньте сайти ЗДО, щодо шляхів залучення родин до освітньо-виховного процесу. Змодельуйте схему співпраці ЗДО та родин вихованців.	Доповіді, участь в обговоренні
15	Доберіть 2-3 психодіагностичні методики для вивчення особливостей сімейної ситуації, виховання дітей в сім'ї, батьківсько-дитячих взаємин.	Доповіді, участь в обговоренні

РОЗДІЛ 5

ІНДИВІДУАЛЬНІ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНІ ЗАВДАННЯ

№ з/п	Завдання
1.	Створити квест для батьків (тематика на вибір)

Квест (від англ. quest – пошук) – жанр інтелектуально-логічних ігор. Сутність гри полягає у розгадуванні різноманітних загадок, пошуку відповідей на запитання, виконанні завдань, які стосуються різних сторін взаємодії та співпраці ЗДО з батьками. Квести належать до інтерактивних розвивальних ігор, є надзвичайно цікавими, оскільки активізують знання гравців, їх вміння і навички. Ключем до розуміння поняття «quest» в англійській мові є «шукати щось, виконувати завдання». Отже, квест розуміють як пошук відповідей, пригод.

Під час організації та проведення квесту необхідно враховувати такі ключові моменти:

- час проходження – час, що витрачається на проходження всієї гри;
- завдання – етап сценарію гри, що складається з одного або декількох завдань;
- капітан – обов'язковий учасник команди, який представляє її інтереси перед організаторами;
- мапа – схема місцевості, де відбувається гра; •
- квестер – координатор певного етапу гри, або так ще називають учасників квест-гри; •
- код – буквено-цифрова інформація, яка слугує для підтвердження проходження завдання та отримання наступного, або фіксації часу його проходження;
- команда – добровільне об'єднання для участі в грі;
- рейтинг – кількісний показник участі команди в грі;
- сценарій – сукупність завдань, послідовність вирішення яких заздалегідь невідома учасникам і визначається в ході проходження рівнів гри;
- учасник, гравець – особа, що бере участь у грі;
- чек-пойнт – пункт перевірки присутності команди на відповідному завданні.

Квест проводять за планом, відповідно якого до кожного наступного етапу гри потребує розв'язання головоломок, загадок, логічних завдань, що стосуються загальної тематики гри. Педагог і учасники мають зважати на регламентовану кількість часу для обговорення.

РОЗДІЛ 6

6.1. Програмові вимоги до екзамену з ОК «Теорія та методика співпраці закладів дошкільної освіти з родинами»

1. Сімейне виховання як об'єкт історико-педагогічних досліджень.
2. Значення сім'ї та ЗДО у процесі виховання та формування особистості дитини дошкільного віку.
3. Державні та підзаконні акти про співпрацю ЗДО з родинами.
4. Планування та облік співпраці ЗДО з родинами вихованців.
5. Сучасні підходи до співпраці закладів дошкільної освіти з сім'єю.
6. Принципи співпраці закладів дошкільної освіти з сім'ями вихованців.
7. Труднощі в організації співпраці вихователя з батьками.
8. Методи вивчення сім'ї та участь батьків у освітньо-виховному процесі.
9. Форми взаємодії закладу дошкільної освіти з сім'єю.
10. Умови успішного родинного виховання в сучасних умовах
11. Педагогічна культура батьків: зміст, структурні компоненти та особливості формування.
12. Педагогічна просвіта батьків – важлива умова ефективного виховання дитини. Характеристика форм і засобів педагогічної просвіти батьків.
13. Етапи планування і проведення просвітницьких заходів у закладі дошкільної освіти.
14. Психолого-педагогічні технології організації просвіти батьків.
15. Завдання та зміст роботи завідувача щодо взаємодії закладу дошкільної освіти та сім'ї.
16. Моніторинг ефективності роботи педагога ЗДО з родиною.
17. Діяльність соціально-психологічної служби закладу дошкільної освіти.
18. Роль діагностики сімейних стосунків, особистісних якостей батьків та стилю сімейного виховання в організації роботи з батьками.
19. Методи вивчення сім'ї (спостереження, бесіда, анкета, діагностичні методики). Діагностика рівня взаємодії ЗДО із сім'єю у освітньо-виховному процесі. Залучення батьків до оцінювання успіхів дитини, прогнозування перспектив її розвитку.
20. Вплив сімейного середовища на особистість дитини.
21. Сутність культури взаємин батьків і дітей.
22. Типи взаємодії батьків і дітей.
23. Проблеми у взаєминах батьків і дітей, їх причини та наслідки для розвитку особистості дитини.
24. Профілактика деструктивної взаємодії батьків і дітей.
25. Особливості соціалізації дитини в умовах повної та неповної сім'ї.
26. Соціальний і емоційний розвиток єдиної дитини в сім'ї.
27. Психолого-педагогічна допомога з проблем виховання дітей у різних за структурою сім'ях.

28. Співпраця вихователя з батьками щодо морального, соціально-емоційного, сенсорно-пізнавального, національно-патріотичного виховання, формування навичок здорового способу життя дітей.

29. Співпраця ЗДО і родини у контексті підготовки дитини до школи. Система роботи з батьками обдарованих дітей.

30. Взаємодія педагогів із батьками дітей у системі інклюзивної освіти.

6.2. Тестові завдання для підсумкового контролю знань

1. Першим, хто порушив питання необхідності участі батьків у вихованні дітей був:

- а) Аристотель
- б) Сократ
- в) В. Сухомлинський
- г) А. Богуш

2. Педагогіка гуманізму набула поширення у період

- а) незалежності України;
- б) Просвітництва
- в) Відродження
- г) Античності

3. Серед освітніх діячів другої половини XVIII – початку XIX ст. хто відстоював питання співпраці сім'ї та закладу освіти був:

- а) Сократ
- б) Й. Песталоцці
- в) Аристотель
- г) Ф. Фребель

4. Метою співпраці педагогів ЗДО з батьками полягає у:

- а) збагаченні знань про способи і методи сімейного виховання
- б) досягнення єдності виховного впливу сім'ї та ЗДО на дитину
- в) просвітницькій діяльності
- г) всі відповіді правильні

5. Сім'я – це:

а) система відносин між подружжям, що встановлює їх права і обов'язки один щодо одного, дітей та рідних.

б) невелика соціальна група, до якої входять поєднані шлюбом чоловік і жінка, їх діти (власні, усиновлені), кровні родичі, інші особи, пов'язані родинними зв'язками з подружжям

в) союз жінки і чоловіка, зареєстрований у державному органі реєстрації актів громадянського стану, який регулює правові стосунки між членами сім'ї.

г) вільний союз чоловіка і жінки, який певною мірою сприяє розвитку толерантності громадян до особистого життя інших людей.

6. До основних функцій сім'ї належать:

- а) виховна, освітня, розвиваюча, формувальна;
- б) матеріально-економічна, виховна, управлінська, контролююча, житлово-побутова;
- в) матеріально-економічна, житлово-побутова, репродуктивна, комунікативна, виховна, рекреаційна;
- г) житлово-побутова, освітня, комунікативна, реактивна, контролююча;

7. Сім'я з високим рівнем внутрісімейної моральності, духовності, координації та кооперації, взаємної підтримки та взаємодопомоги, з раціональними способами вирішення сімейних проблем це:

- а) сім'я;
- б) неблагополучна сім'я;
- в) благополучна сім'я;
- г) шлюб.

8. Яке поняття відповідає такому визначенню : сім'я, яка через об'єктивні або суб'єктивні причини втратила свої виховні можливості, внаслідок чого в ній виникають несприятливі умови для виховання дитини.

- а) неблагополучна сім'я;
- в) типова сім'я;
- г) повна сім'я;
- д) правильна відповідь відсутня

9. Для здійснення ефективної взаємодії з батьками, вихователь ЗДО повинен враховувати:

- а) індивідуальні особливості батьків та дітей; спільне з вихованцем визначення його інтересів, можливостей;
- б) визнання важливості батьків у співпраці; участь у зміцненні міжособистісних взаємин з дитиною;
- в) дотримання позиції рівноправності;
- г) всі відповіді правильні

10. До яких форм роботи з батьками відносять батьківські збори, лекції, практикуми, тренінгові заняття, круглі столи:

- а) групові ;
- б) індивідуальні;
- в) масові;
- г) особистісні

11. Кому належить провідна роль у вихованні дітей?

- а) сім'ї;
- б) закладу дошкільної освіти;
- в) школі;
- г) родичам

12. До якого виду роботи ЗДО з батьками відносять: анкетування, попереднє відвідування ЗДО батьками, співбесіди, консультації, телефонний зв'язок:

- а) індивідуальної;
- б) колективної;
- в) групової
- г) масової

13. Обов'язковими умовами відносин авторитетності в системі «вихователь – вихованець» є:

- а) любов й пошана
- б) повага й довіра
- в) вимогливість й справедливість
- г) взаєморозуміння й доброзичливість.

14. Модель спілкування закладу дошкільної освіти з сім'єю, повинна включати таку взаємодію:

- а) педагог-дитина-сім'я
- б) педагог-дитина
- в) батьки-діти-родичі
- г) ЗДО-вихователі

15. Система педагогічних знань, педагогічна та психологічна компетентності, які спрямовані на виховання і розвиток дитини це:

- а) метод навчання
- б) принципи роботи
- в) педагогічна культура батьків
- г) правильна відповідь відсутня

16. Здатність батьків розуміти потреби дитини, раціонально спрямувати зусилля і засоби на вміння бачити перспективи її розвитку –це:

- а) комунікація
- б) толерантність
- в) емпатійність
- г) педагогічна та психологічна компетентність

17. Вміння батьків аналізувати власні дії та вчинки, критично оцінювати ефективність методів та прийомів виховання, знаходити причини своїх педагогічних помилок – це:

- а) самоцінка
- б) педагогічна рефлексія
- в) емпатія
- г) толерантність

18. Адекватна реакція батьків на вчинки та почуття дитини, вміння співпереживати – це:

- а) педагогічна емпатія

- б) педагогічна рефлексія
- в) самооцінка
- г) самоконтроль

19. За яких умов педагогічна позиція батьків може вважатися сформованою:

- а) ставлення батьків до дитини;
- б) ступеня активності батьків в освітньо-виховному процесі ЗДО;
- в) урахування наслідків своїх дій, корекція поведінки
- г) всі відповіді правильні

20. Процес поширення та популяризації культури, що передбачає відносно самостійний і вільний вибір індивідами інформації, що повідомляється, називається:

- а) виховання
- б) навчання
- в) просвіта
- г) правильна відповідь відсутня

ГЛОСАРІЙ

Авторитарна сім'я – це сім'я, у якій яскраво виражено підпорядкування одного члена подружньої пари іншому.

Авторитарний стиль виховання – це стиль, при якому батьки недооцінюють позитив, який є в їхніх дітях і віддають перевагу контролю. Цей спосіб виховання іноді пов'язують з агресивно-командним впливом батьків. Авторитарні батьки намагаються прищепити дитині страх і дисципліну. Цей стиль виховання орієнтований на покарання, а не заохочення, він може негативно вплинути на самооцінку дитини, її повноцінний розвиток.

Авторитарний стиль спілкування – характер міжособистісних стосунків, що ґрунтується на надмірному нав'язуванні своєї волі іншій людині.

Авторитет – загально визнаний вплив, що його роблять на переконання й поведінку людей певні особи; ґрунтується на професіоналізмі, знаннях, моральних засадах, соціальному статусі, досвіді. За допомогою авторитету відбувається контроль за діями людей (стимулювання певних дій та обмеження або заборона інших), узгодження їх в інтересах суспільства чи особи. Авторитет формальний набувається внаслідок посадового положення. Неформальний авторитет – завдяки особистим якостям людини.

Авторитет батьків – внутрішньо визнана дітьми влада і вплив батьків. Авторитет батьків проявляється у повазі їх дітьми, значущості для дітей того, що батьки їм кажуть: якщо діти слухають і слухаються своїх батьків природно, добровільно, визнаючи їх статус – у батьків авторитет є. Якщо діти прохання і вимоги батьків виконують тільки за настроєм, або з примусу або через підкуп, про батьківський авторитет говорити не слід.

Агресивність дітей – ознака внутрішньої емоційної нестабільності, згусток негативних переживань, один із способів психологічного захисту. Такі діти використовують будь-яку можливість аби штовхати, бити, щипати інших. Їхні вчинки часто мають провокаційний характер.

Агресія – це фізична або вербальна (словесна) поведінка, направлена на заподіяння шкоди кому-небудь.

Адекватність – ступінь орієнтування батьків у сприйнятті індивідуальних особливостей дитини, їх індивідуального розвитку.

Альтруїстична сім'я – ґрунтується на свідомому визнанні кожним членом родини відповідальності за добробут інших. Поведінка членів сім'ї часто йде врозріз з власними потребами і запитамі – за принципом „жити для інших”.

Антипедагогічні сім'ї – характеризуються аморальними умовами виховання дітей. У таких сім'ях панує дух неповаги до правил моралі та вимог законів. Батьки своєю поведінкою (пияцтво, злочинство, розпуста тощо) створюють в сім'ї антипедагогічну обстановку, намагаються виправдати відхилення від норм поведінки у своїх дітей, протиставляють вимогам школи свої сімейні вимоги.

Батьківство (усвідомлене) – це взаємодія батьків чи осіб, які їх замінюють, між собою, з іншими членами сім'ї, включаючи дітей, результатом якої є створення найбільш сприятливих умов для повноцінного, гармонійного особистісного і соціального розвитку дитини на всіх етапах її життя. *Основними характеристиками батьківства є батьківська позиція та стиль виховання.*

Батьківська позиція – спрямованість батьківської поведінки, в основі якої лежить свідомо або несвідомо оцінка дитини, яка виражається в способах і формах взаємодії з дітьми. Дослідники виділяють три *властивості оптимальної батьківської позиції*, що сприяє сприятливому психічному розвитку дитини: • адекватність – вміння батьків бачити і розуміти особливості дитини, його індивідуальність, а також здійснювати виховання на основі цієї оцінки; гнучкість – здатність змінювати виховні впливи в процесі дорослішання дитини або в зв'язку з різними змінами умов життя родини; прогностичність – здатність батьків прогнозувати, передбачати появу у дитини нових особистісних якостей, в тому числі і обумовлених сімейним вихованням.

Батьківські права та обов'язки – визнаються за особами, відносно яких достеменно відомо, що вони є батьком або матір'ю дитини. Розірвання шлюбу між батьками, проживання їх окремо від дитини не впливає на обсяг їхніх прав і не звільняє від обов'язків щодо дитини. Батьки можуть бути позбавлені батьківських прав, якщо буде встановлено, що вони ухиляються від виконання батьківських обов'язків по вихованню дітей

Благополучна сім'я – сім'я з високим рівнем внутрісімейної моральності, духовності, координації та кооперації, взаємної підтримки та взаємодопомоги, з раціональними способами вирішення сімейних проблем. У такій сім'ї панує взаєморозуміння, позитивна моральна атмосфера, спільність поглядів та інтересів.

Важковиховуваність – поняття, що пояснює випадки труднощів, з якими зустрічається вихователь при організації і здійснюванні виховного процесу. У вузькому розумінні цей термін використовується для позначення наближеного до норми рівня відхилень у поведінці дитини (на відміну від правопорушень і патології психічної активності), який потребує відповідної уваги й спеціальних зусиль вихователя для подолання його.

Виправлення – складний психічний процес перебудови особистості, що відбувається під впливом перевиховання і самостійної роботи над усуненням відхилень у власній свідомості та поведінці.

Виховання – цілеспрямований і систематичний процес впливу вихователя на вихованців з метою привити їм якості, які цінуються людьми і суспільством. Виховання сприяє соціальній адаптації за допомогою спеціально організованих впливів виховних закладів, форм і методів роботи в них.

Виховуючі ситуації – це спеціально організовані педагогічні умови з метою виявлення чи формування системи відповідних ставлень.

Девіантні родини – це родини алкоголіків, наркоманів, правопорушників.

Занедбаність педагогічна – порушення розвитку, зумовлене недостатністю виховання, навчання; характеризується відхиленнями в поведінці, навчальній активності, моральних цінностях.

Здібності – властивості людини, її інтелекту, що виявляються у навчальній, трудовій, науковій, культурно-духовній діяльності.

Ідеал – взірць, досконалість у будь-чому, вища мета, що визначає прагнення, поведінку окремої людини або суспільства.

Конфліктні сім'ї – виникають унаслідок відсутності у взаєностосунках між батьками взаєморозуміння, взаємодопомоги, щирості, морально-емоційної вихованості. В цих сім'ях панують грубість та образи; виникає стійке незадоволення, що призводить до сімейної кризи.

Метод виховання – шлях досягнення оптимальних результатів, що відповідає поставленим виховним цілям.

Нуклеарна сім'я – це сім'я з дітьми або без дітей, яка проживає окремо від батьків та інших родичів.

Однорідна сім'я – це сім'я, що складається з представників однакових соціальних прошарків (робітничі сім'ї, інтелігентів, вчених та ін.).

Педагогічна вимога – це метод педагогічного впливу, за допомогою якого педагог викликає і стимулює (припиняє і гальмує) ті чи ті дії дітей, виявлення у них певних якостей.

Педагогічно неспроможні сім'ї – це сім'ї, в яких батьки намагаються виявити певну активність у вихованні дітей, проте роблять це невміло. Їх виховний вплив непослідовний, педагогічно необґрунтований.

Педагогічно пасивні сім'ї – це сім'ї, які не виявляють особливої активності у вихованні дітей. Вони з об'єктивних (хвороба, зайнятість, часта відсутність) або суб'єктивних (відсутність єдиної точки зору на виховання, розлад між батьками, часті конфлікти тощо) причин не можуть належним чином виховувати дітей. У таких сім'ях стосунки між батьками напружені, конфліктні.

Перевиховання – виховний процес, спрямований на подолання негативних рис особистості, що сформувалися під впливом негативних умов виховання.

Покарання – це вплив на особистість, який виражає осуд її дій і вчинків, що суперечать нормам суспільної поведінки.

Процес виховання – система виховних заходів, спрямованих на формування всебічно і гармонійно розвиненої особистості.

Психологічний клімат сім'ї – це стійкий емоційний настрій, результат особливостей і якості взаємостосунків її членів.

Рекреативна функція сім'ї – це організація вільного часу та відпочинку сім'ї.

Репродуктивна (демографічна) функція сім'ї – полягає у відтворенні життя, продовженні людського роду, народженні дітей.

Розвиток особистості – процес формування особистості як соціальної якості індивіда в результаті її соціалізації і виховання. Розвиток особистості відбувається в діяльності керованою системою мотивів, притаманних конкретній особі.

Сім'я – мала соціально-психологічна група, члени якої пов'язані шлюбними або родинними відношеннями, спільністю побуту і взаємною моральною відповідальністю.

Сімейна педагогіка – галузь педагогіки, що вивчає стан, основні тенденції та закономірності виховання дітей у сім'ї.

Сімейна психотерапія – діяльність профілактичного, лікувального, реабілітаційного характеру, спрямована на членів сім'ї задля діагностики порушень її життєдіяльності, профілактики і подолання сімейних конфліктів, кризових ситуацій.

Соціалізація особистості – процес засвоєння індивідом певної системи знань, норм, цінностей, що надає йому можливість успішно включитись у життя певного суспільства.

Спрямованість особистості – стійка домінуюча система мотивів (інтересів, переконань, ідеалів, смаків тощо), в яких виявляються потреби людини.

Цінності – те, що людина особливо цінує в житті, чому надає особливий, позитивний життєвий смисл.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексєєнко Т.Ф. Концептуалізація соціально-педагогічних основ сучасного сімейного виховання: дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.05; 13.00.07. ІПВ НАПН України. Київ, 2017. 573 с.
2. Березовська Л. Партнерська взаємодія в системі дошкільної освіти. *Матеріали Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції «Педагогіка партнерства в умовах модернізації дошкільної освіти: теорія та практика»*: зб. тез Всеукраїнської наук.-практ. онлайн конф. (23 листопада 2021 р. м. Одеса). Умань : Візаві, 2021. С. 8-12.
3. Білоконенко Л. А. Українськомовний міжособистісний конфлікт : монографія. Київ : Інтерсервіс, 2015. 335 с.
4. Богуш А. М. Екологія емоційно-психічного здоров'я у системі взаємодії дорослих і дітей. *Дошкільне виховання*. 2014. № 5. С. 9–12.
5. Бойчук П. М., Борбич Н. В. Виховні можливості батьківського авторитету. *Молодий вчений*. 2018, № 12.1 (64.1). URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2018/12.1/5.pdf>
6. Браун-Галковська М. Домашня психологія : Подружжя, діти, родина. Львів : Свічадо, 2000. 176 с.
7. Валентьєва Т. І. Сутність, мета, принципи і форми співробітництва дошкільного навчального закладу з батьками старших дошкільників *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*. 2013. Вип. 17(1). С. 121– 128.
8. Ващенко Г. Виховний ідеал : підруч. для педагогів, виховників, молоді і батьків. Т. 1., Львів : Камула, 2006р.276 с.
9. Веремій Л. Маленькі таємниці виховання дитини в українській родині Київ : ПоліграфКонсалтинг, 2004. 90 с.
10. Волкова Н. П. Професійно-педагогічна комунікація: навч. посіб. Київ : Вид. центр «Академія», 2006. 256 с.
11. Галицька, Т. В. Взаємодія закладу дошкільної освіти з родиною : сучас. підходи. *Дошкільний навчальний заклад*. 2018. № 11. С. 11–13.

12. Гончар Л. В. Теоретико-методичні засади формування гуманних батьківсько-дитячих взаємин : дис. ... док. пед. наук : 13.00.07. Київ, 2018. 510 с.

13. Гриців Т., Батрин В. Українська система виховання на засадах народної педагогіки: навч.-метод. посіб. для позакл. роботи в шк. Чернівці : народознав.-просвітн. центр Факел Мрії, 2013. 263 с.

14. Гузь В. Жейнова С., Таган Л. Організаційно-педагогічні умови ефективної взаємодії дошкільного закладу з сім'єю. *Молодь і ринок*. 2018. № 3. С. 27–30.

15. Джелалі В. О. Психологія вирішення конфліктів : навч. посіб. для студентів вищих навч. закладів. Харків – Київ, 2006. 320 с.

16. Дошкільна освіта: словник-довідник: понад 1000 термінів, понять та назв / упор. К.Л. Крутій, О.О. Фунтікова. Запоріжжя : ТОВ «ЛПКС» ЛТД, 2010. 324 с.

17. Дубровська Л. О. Соціально-педагогічні засади спільної роботи дитячого садка і сім'ї у вихованні дітей. *Психолого-педагогічні науки*. 2012. № 5. С. 15-18.

18. Замашкіна О. Д. Педагогіка сімейного виховання: навч. посіб. Ізмаїл: РВВ ІДГУ, 2016. 400 с.

19. Ішмуратов А. Т. Конфлікт і згода. Основи когнітивної теорії конфліктів. Київ : Наукова думка. 1996, 192 с.

20. Каньоса Н.Г. Теорія та методика співпраці ДНЗ з родинками: навч.-метод. посіб. Кам'янець-Подільський. 2015. 121 с.
URL: <https://www.kspu.edu/FileDownload.ashx/Kanos-N.H.-Teoriia-ta-metodyka-spivpratsi-DNZ-z-rodynamy.pdf?id=e0ded606-2f7f-48fa-94a1-e157029ed6d1>

21. Ковалевська Н. Впровадження у роботу дошкільного навчального закладу нової форми співпраці – батьківський клуб. *Педагогічна освіта: теорія і практика* : зб. наук. пр. Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. І. Огієнка, Ін-т педагогіки НАПН України. Кам'янець-Подільський, 2017. Вип. 23, ч. 2. С. 179–184.

22. Коновальчук І. М. Умови конструктивної взаємодії батьків і дітей у ситуації конфлікту. *Підготовка фахівців у контексті становлення Нової української школи* / за заг. редакцією В. Є. Литнєва, Н.Є. Колесник, Т. В. Завязун. Житомир : ФОП «Н.М. Левковець», 2018. У 2-х ч. Ч. І. С. 70-74.
23. Конфліктологія: навч. посіб. / П. С. Прибутько, Р. В. Михайленко, Л. М. Дубчак та ін. Київ : КНТ, 2010. 136 с.
24. Косарева О. І. Педагогічні умови формування гармонійних взаємин батьків з дітьми старшого дошкільного віку : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08. Рівненський держ. гуманітарний ун-т. Рівне, 2006. 251 с.
25. Кручек В. А. Психолого-педагогічні основи міжособистісного спілкування: навчальний посібник. Київ : ДАКККіМ, 2010. 273 с.
URL: elibrary.nubip.edu.ua/4722/1/V.Kruchek_Posibnyk_NUBIP.pdf
26. Кузьмінський А., Омеляненко В. Педагогіка родинного виховання: навч. пос. Київ : Знання, 2006. 324 с.
27. Лисенко Н. В. Етнопедагогіка в системі педагогічних наук. Етнопедагогіка дитинства: навч.-метод. посібник. Київ: Видавничий дім «Слово», 2011.
28. Лісовець О. В. Взаємодія закладу дошкільної освіти та сім'ї у вихованні самостійності дітей старшого дошкільного віку: навч.-метод. посіб. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2022. 99 с.
29. Мафтин Л. В. Етнопедагогіка – українознавство. Термінологічний словник: навч. посіб. Чернівці: Технодрук, 2015. 276 с.
30. Маценко Л. М. Педагогіка сімейного виховання : підручник. Вид. 3-тє, доп., перероб. Київ : ЦП «Компринт», 2019. 376 с.
31. Мащак С. Авторитет батьків як умова гармонійного розвитку особистості підлітка. *Проблеми гуманітарних наук*. Серія : Психологія. 2017. Вип. 41. С. 97–110. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pgn_ps_2017_41_10
32. Новікова В.М. У співпраці – результат. Робота вихователя з батьками в ДНЗ. Харків : Вид-во «Ранок», 2011. 144 с.
33. Орбан-Лембрик Л. Е. Психологія професійної комунікації: навч. посіб. Чернівці: Книги XXI, 2010. 528 с.

34. Оржеховська В. М. Взаємодія навчального закладу і сім'ї: стратегії, технології, моделі: практико-зорієнтований навчальний посібник. Харків : Видавництво „Точка”, 2007. 192 с.

35. Павленко В.В. А.С. Макаренко про роль батьківського авторитету у вихованні дітей. *Національна освіта у контексті творчості А. Макаренка*: зб. наук. праць /За ред. проф. М. В. Левківського. – Житомир: ЖДЦНТІЕІ, 2003. С. 97-99.

URL: <http://eprints.zu.edu.ua/13478/1/%D0%9F%D0%B0%D0%B2%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%20%D0%92.pdf>

36. Про окремі питання діяльності закладів дошкільної освіти у 2022/2023 навчальному році.

URL: file:///C:/Users/Sofiya/Downloads/62e3b92e7f631954849654.pdf

37. Родинне виховання: сучасні підходи / упоряд. Т. Вороніна, О. Мельник. Київ : Шк. світ, 2010. 109 с.

38. Родинне виховання: сучасні підходи / упоряд. Т. Вороніна, О. Мельник. Київ : Шк. світ, 2010. 109 с.

39. Рудік О., Молодушкіна І. Взаємодія ДНЗ та сім'ї. Харків : Вид. група «Основа», 2013. 222 с.

40. Сема О. Проблеми співпраці вихователя та батьків. *Психолого-педагогічний пошук* : зб. наук. пр. за матеріалами II Всеукр. студент. наук.-практ. конф. «Актуальні проблеми дошкільної освіти: перспективи, інновації, розвиток». Глухів. нац. пед. ун-т ім. О. Довженка, Ф-т дошк. освіти. Глухів, 2016. Вип. 3. С. 239–243.

41. Семенова Н., Лаврів Х., Бондарчук Д. Взаємодія дошкільного навчального закладу і сім'ї у вихованні особистості дитини дошкільного віку як психологопедагогічна проблема. *Наук. вісн. Східноєвроп. нац. ун-ту ім. Лесі Українки. Серія: Педагогічні науки*. 2017. № 2. С. 19–29.

42. Стельмахович М.Г. Українська родинна педагогіка: навч. посіб. Київ: ІСДО, 1996. 288 с.

43. Сухомлинський В.О. Батьківська педагогіка. Київ: Радянська школа, 1978. 263 с.

44. Трухін І.О. Соціальна психологія спілкування: навч. посіб. Київ: Центр навчальної літератури, 2005. 336 с.
45. Цимбалюк І. М. Психологія спілкування: навч. посіб. Київ: ВД Професіонал, 2004. 299 с.
46. Шаповалова О. В. Роль сім'ї у дошкільній освіті: теорія і практика: нав. посіб. Суми, 2019. 225 с.

ДОДАТКИ

Методики

«Дитячий малюнок «Моя сім'я»»

Інструкція проведення.

Дітям пропонується намалювати свою сім'ю, але при цьому не робиться ніяких пояснень типу, що таке «сім'я». У процесі виконання завдання дітям не потрібно давати ніяких порад. Час виконання не обмежується .

Порада: після того, як малюнки будуть готові, при потребі провести з дітьми бесіду задля уточнення того, що вони на них зобразили і чому саме так.

«Дослідження культури взаємин дітей у сучасній сім'ї»

Методи: спостереження (за вчинками, спілкуванням, ігровою діяльністю дітей) задля аналізу:

а) яким видам діяльності діти дошкільного віку надають перевагу (бути на одинці, колективі). Чому?

б) змісту їхнього спілкування і використання лексики;

в) ігрових інтересів, вміння дотримуватись правил гри;

г) культури взаємин дітей.

Фіксування: вияву знаків взаємоуваги, турботи, готовності до надання допомоги, вияву співпереживання, співраді, співчуття тощо.

Моделювання: моделювання експериментальних ситуацій практичних дій і вчинків у процесі ігрової діяльності, невимушеного спілкування.

1) ситуацій черговості користування іграшками;

2) ситуації шанобливого звертання;

3) ситуації уважного ставлення до труднощів інших;

4) ситуації вияву доброзичливості тощо.

Фіксування: характеру конкретних дій, змісту мовних висловлювань, виразності вербальних та невербальних засобів мовлення.

Поради батькам, бажаючим змінити взаємини з дітьми

Якщо Ви бажаєте змінити взаємини з дитиною, розпочніть із усвідомлення своєї поведінки та її впливу на дитину. Намагайтесь у відповідях щодо оцінювання себе і своєї компетентності уникати крайнощів (таких, як почуття вини або повне схвалення). Пам'ятайте, що завжди є можливість змінитися на краще.

1. Які умови я висуваю своїй дитині для того, щоб вона відчувала мою любов ?

2. У чому виявляється моє небажання її вислуховувати до кінця і не сприймати її всерйоз?

3. Коли я не відвертий (а) зі своєю дитиною?

Які форми насилля (конкретно) я використовую у вихованні? (фізичні – б'ю рукою, ременем, можу вдарити по обличчю, куди попаду; обзиваю дитину, даю їй погані прізвиська, насміхаюся з її невдач, іронізую, лаюся брутальними словами тощо).

ТЕСТ «ДІТЕЙ ВИХОВУЮТЬ БАТЬКИ, А БАТЬКІВ?»

Уважно прочитайте питання, спробуйте відповісти на них.

На кожне запитання є три відповіді:

А – можу і завжди так чиню;

Б – можу, але чиню так не завжди;

В – не можу.

Тест доповнить Вашу уяву про себе як про батьків, допоможе зробити певні висновки щодо проблеми виховання дітей.

Чи можете Ви...

1. У будь-який момент залишити свої справи і зайнятися дитиною?
2. Порадитись із дитиною «на рівних»?
3. Зізнатися дитині у помилці, яку ви допустили у ставленні до неї?
4. Вибачитись перед дитиною в разі потреби?
5. Володіти собою і зберігати спокій, навіть якщо поведінка дитини вивела вас із себе?
6. Розповісти дитині про повчальний випадок зі свого дитинства, який показує вас у не вигідному світлі?
7. Поставити себе на місце дитини?
8. Повірити хоча б на хвилинку, що ви прекрасна фея або принц?
9. Завжди утримуватися від слів та виразів, які можуть образити дитину?
10. Пообіцяти дитині, що виконаєте її бажання за хорошу поведінку?
11. Виділити дитині хоча б один день, коли вона може робити, що хоче, поводитися, як бажає, ні в що не втручатися?
12. Не прореагувати, якщо ваша дитина вдарила, грубо штовхнула або незаслужено образила іншу дитину?
13. Встояти проти юнацьких прохань та сліз, якщо впевнені що це каприз?

Підрахуйте бали: А – 3, Б – 2, В – 1.

Від 30 до 39 балів. Це означає, що дитина – найбільша цінність у вашому житті. Ви намагаєтесь не тільки зрозуміти, але і пізнати її, ставитесь до неї з повагою, дотримуєтесь найбільш прогресивних принципів виховання і постійної лінії поведінки. Іншими словами, ви дієте правильно і можете сподіватися на гарні результати.

Від 16 до 30 балів. Турбота про дитину для вас – першочергове завдання. У вас є риси вихователя, але на практиці ви не завжди буваєте послідовними і принциповими. Іноді ви дуже суворі, іноді навпаки – дуже м'які. Крім того, ви любите компроміси, які послаблюють виховний ефект. Вам необхідно серйозно замислитися над своїм підходом до виховання дитини.

Менше 16 балів. У вас серйозні проблеми з вихованням дитини. У вас не вистачає або знань, або бажання виховати дитину особистістю. Можливо, і першого, і другого. Радимо звернутися по допомогу до спеціалістів – педагогів, психологів, більше читати спеціальної літератури

АНКЕТА «БАТЬКИ І ДІТИ»

1. Чи знаєте ви здібності своєї дитини?

Ні – 0

Намагаюся знати – 3

Так – 5

2. Чи вирішуєте разом із дитиною її особисті проблеми?

У дитини проблем не буває – 0

Навряд чи – 3

Думаю, що так – 5

3. Що Ви можете сказати про темперамент своєї дитини?

Нічого – 0

Подібний до мого – 3

Знаю і зважаю на нього – 5

4. Чи звертаєте Ви увагу на фізичний стан своєї дитини (поставу тощо)?

Не маю часу - 0

Думаю, що так – 3

Вважаю, що це дуже важливо – 5

5. Музика, образотворче мистецтво, художня література допомагають вихованню у дитини почуття краси, гармонії?

Це марна трата часу – 0

Не знаю – 3

Здається, так – 5

6. Якщо дитина вчинила негарно, чи розумієте Ви, що це може бути результатом Вашого неправильного виховання?

Цього не може бути – 0

Не знаю – 3

Можливо – 5

7. Повертаючись із роботи у розлюченому стані, Ви часто виливаєте свій гнів на дитину?

Так – 0

Не замислююся над цим – 3

Намагаюся контролювати свої емоції і залишати за дверима домівки проблеми, які стосуються роботи – 5

8. Якби Вам запропонували цікаву подорож, чи взяли б Ви з собою дитину?

Люблю відпочивати на самоті – 0

Не знаю – 3

Обов'язково, якщо це було б можливо – 5

9. Якщо педагог нарікатиме на Вашу дитину, Ви розлютитесь?

Так – 0

Дивлячись за що – 3

Вислухаю дитину і намагатимуся розібратися у ситуації, що склалася – 5

10. Як Ви вважаєте: дитина скоріше прислухається до Вашої думки, чи до думки когось іншого?

Гадаю, що ні – 0

Безперечно – 3

Гадаю, що моя думка є в пріоритеті – 5

Підрахуємо бали

0 – 20. Батьки мають приділяти своїм дітям якомога більше уваги.

21 – 35. Батьки звертають увагу на проблеми своїх дітей, але повністю вирішувати їх не мають або можливостей, знань, часу.

36 – 50. Гармонійні взаємини в сім'ї дозволяють спільно рвирішувати проблемні ситуації, розуміти один одного. Але не слід забувати про виховання самостійності у дитини.

АНКЕТА ДЛЯ БАТЬКІВ «ЧИ МОЖЕТЕ ВИ?»

А – можу і завжди так роблю.

Б – можу, але не завжди так роблю.

В – не можу.

1. У будь-яку хвилину залишити свої справи і приділити увагу дитині.
2. Радитись з дитиною, не зважаючи на її вік.
3. Зізнатися дитині, що Ваші дії стосовно неї були помилковими.
4. У випадку, якщо Ви були не праві, вибачитися перед дитиною.
5. Володіти собою і зберігати спокій, навіть якщо вчинок дитини вивів Вас із рівноваги.
6. Поставити себе на місце дитини.
7. Повірити хоча б на хвилину, що Ви – добра фея (принц).
8. Розповісти дитині повчальну історію зі свого дитинства, яка показує Вас не зовсім у вигідному положенні.
9. Завжди уникати слів, які можуть образити дитину.
10. Пообіцяти дитині виконати її бажання за умови її хорошої поведінки.
11. Приділити дитині один день, коли вона зможе робити все, що забажає, і вести себе, як захоче.
12. Не реагувати, якщо Ваша дитина зумисно Вас вдарила, образила іншу дитину.
13. Не звертати увагу на дитячі сльози та прохання, якщо Ви впевнені, що це каприз, швидкоплинна примха.

Підрахуйте бали:

А – 3 бали, Б – 2 бали, В – 1 бал.

Якщо Ви набрали від 30 до 39 балів. Ваша дитина – найбільший скарб у Вашому житті. Ви намагаєтесь не тільки зрозуміти, але й пізнати її, ставитесь

до неї з повагою, дотримуєтеся найбільш прогресивних методів виховання. Ви на правильному шляху і можете розраховувати на хороші результати.

Якщо Ви набрали від 16 до 30 балів. Піклуватися про дитину для Вас дуже важливе. Ви маєте здібності вихователя, але па практиці не завжди послідовно і цілеспрямовано їх використовуєте. Інколи Ви дуже суворі або занадто поблажливі, крім того, маєте схильність до компромісів, що послаблює виховний ефект. Вам слід серйозно замислитися над своїм підходом у вихованні дитини.

Якщо Ви набрали менше 16 балів. У Вас серйозні проблеми у вихованні дитини. Вам не вистачає або знань, або бажання і прагнення виховати дитину творчою особистістю, а, можливо, і того, й іншого. Необхідно підвищити свій рівень стосовно питань сімейного виховання.

АНКЕТА ДЛЯ БАТЬКІВ ПРАГНЕТЕ ВИРОСТИТИ ТАЛАНОВИТУ ДИТИНУ?

На допомогу Вам – поради Девіда Льюїса, який узагальнив досвід тисячі сімей, у яких ростуть талановиті діти:

- Я відповідаю на всі запитання дитини терпляче й чесно.
- Серйозні питання й висловлювання дитини я сприймаю всерйоз.
- У нас у квартирі стоїть вітрина, на якій дитина може демонструвати свої роботи. Я не сварю дитину за безлад у кімнаті чи на столі, якщо це пов'язано з творчим заняттям і робота ще не закінчена.
- Я надав дитині кімнату або спеціальний куточок виключно для самостійних творчих занять.
- Я показую дитині, що її люблять такою, якою вона є, а не за її досягнення.
- Я надаю дитині можливість проявляти турботу.
- Я допомагаю дитині будувати плани й приймати рішення.
- Я намагаюсь розвивати дитину, показувати цікаві місця.
- Я допомагаю дитині покращити результати її роботи.
- Я допомагаю дитині нормально спілкуватися з іншими дітьми й радий бачити їх у себе дома.
- Я ніколи не говорю дитині, що вона гірша за інших дітей.
- Я ніколи не караю дитину приниженням.
- Я куплю дитині книги, пов'язані з її інтересами.
- Я вчу дитину мислити самостійно.
- Я часто читаю дитині.
- Я привчаю дитину до читання з дитинства.
- Я пробуджую фантазію і уяву дитини.
- Я уважно ставлюся до потреб дитини.
- Я знаходжу час, щоб щоденно побути з дитиною наодинці.
- Я дозволяю дитині брати участь у плануванні сімейного бюджету.
- Я ніколи не сварю дитину за невміння й помилки.
- Я хвалю дитину за ініціативність.

- Я вчу дитину вільно спілкуватися з дорослими різного віку.
- Я спонукаю дитину вчитися вирішувати проблеми самостійно.
- У заняттях дитини я знаходжу щось варте похвали.
- Не існує тем, які я виключаю з обговорення з дитиною.
- Я допомагаю дитині бути особистістю.
- Я допомагаю дитині знаходити телепрограми, що заслуговують на увагу.
- Я розвиваю в дитині позитивне сприйняття її здібностей.
- Я ніколи не відмахуюсь від невдач дитини, кажучи: «Я теж не вмію».
- Я заохочую в дитині максимальну незалежність від дорослих.
- Я вірю в здоровий глузд дитини й довіряю їй.

Критерії оцінювання правильності обраної виховної стратегії:

- Якщо Ви чините так лише у 20% аналогічних ситуацій, то Вам необхідно терміново змінити свій стиль спілкування з дитиною.
- Якщо поради відповідають Вашій програмі виховання на 50%, у Вас усе повинно бути гаразд.
- Якщо Ви виконуєте ці поради на 90%, дайте більше свободи дитині й собі.

ТЕСТ-ОПИТУВАЛЬНИК БАТЬКІВСЬКОГО СТАВЛЕННЯ

Тест-опитувальник батьківського ставлення – це психодіагностичний інструмент, орієнтований на виявлення батьківського ставлення до дітей.

Опитувальник складається з п'яти шкал

1. «Прийняття-відштовхування»

Шкала показує інтегральне емоційне ставлення до дитини. На одній шкалі батькам подобається дитина такою якою вона є. Батьки поважають індивідуальність дитини, симпатизують їй. Батьки багато часу проводять з дитиною, поважають її інтереси. На іншій шкалі: батьки виховують свою дитину погано, непристосованою до життя, їм здається, що дитина не досягне успіху. Батьки відчувають до дитини смуток, злість, тощо. Вони не довіряють дитині та не поважають її.

2. «Кооперація»

Шкала показує соціально бажаний облік батьківського ставлення. Зміст шкали розкривається таким чином: батьки зацікавлені в планах дитини, намагаються допомогти їй. Батьки поважають інтелектуальні та творчі здібності дитини, відчувають гордість за неї. Вони задовольняють її ініціативність та самостійність; довіряють дитині, підтримують її.

3. «Симбіоз»

Шкала відображає міжособистісний бар'єр у спілкуванні з дитиною. Батьки відчувають себе з дитиною єдиним цілим, прагнуть задовольнити її потреби, вберегти від труднощів, неприємностей в житті. Батьки відчувають неспокій за життя дитини, оскільки вона здається їм маленькою та беззахисною.

4. «Авторитарна гіперсоціалізація»

Шкала відображає налагоджену форму керування поведінки дитини. Батьки вимагають від дитини дисципліни та виконання всіх вимог. За вияв своєї думки дитину буде покарано. Батьки слідкують за досягненнями дитини, її індивідуальними особливостями, думками, тощо.

5. «Маленький невдаха»

Шкала відображає особливості виховання і розуміння дитини батьками. Батьки вважають дитину маленькою. Інтереси, думки, почуття здаються батькам дитячими. Дитину вважають непристосованою, не успішною та відкритою до поганих справ. Батьки не довіряють своїй дитині. У зв'язку з цим батьки намагаються відгородити дитину від труднощів життя, вимогливо контролюють її дії.

ТЕСТ ОПИТУВАЛЬНИКА

1. Я завжди співчуваю дитині.
2. Я вважаю своїм обов'язком знати все, що думає моя дитина.
3. Я поважаю свою дитину.
4. Мені здається, що поведінка моєї дитини значно відхилилась від норми.
5. Потрібно як надалі тримати свою дитину від реальних життєвих проблем, якщо вони її травмують.
6. Я відчуваю до дитини прихильність.
7. Добрі батьки відокремлюють дитину від труднощів життя.
8. Моя дитина часто неприємна мені.
9. Я завжди намагаюсь допомогти своїй дитині.
10. Трапляється, що знущання над дитиною приносить їй користь.
11. Я відчуваю смуток по відношенню до своєї дитини.
12. Моя дитина нічого не досягне в житті.
13. Мені здається, що діти знущаються над моєю дитиною.
14. Моя дитина часто робить такі вчинки, які окрім засмування нічого не варті.
15. Для своїх років моя дитина незріла.
16. Моя дитина погано себе поводить навмисно, щоб засмутити мене.
17. Моя дитина, як губка, всмоктує в себе все погане.
18. Мою дитину важко навчити хорошим манерам при всьому бажанні.
19. Дитину слід тримати в рамках, тоді з неї вийде порядна людина.
20. Я люблю коли, друзі моєї дитини приходять до нас у гості.
21. Я беру участь у вихованні своєї дитини.
22. До моєї дитини «чіпляється» все погане.
23. Моя дитина не досягне успіху у житті.
24. Коли в компанії розмовляють про дітей, мені соромно, що дитина не така розумна і здібна, як мені хотілося б.
25. Я жалію свою дитину.
26. Коли я порівнюю свою дитину з її однолітками, вона здається мені дорослішою за поведінкою і міркуваннями.
27. Я із задоволенням проводжу вільний час зі своєю дитиною.

28. Я часто шкодую, що моя дитина дорослішає, і з невжністю згадую її маленькою.
29. Я часто помічаю за собою вороже ставлення до дитини.
30. Я мрію про те, щоб моя дитина досягла в житті того, чого не вдалося мені.
31. Батьки повинні пристосуватися до дитини, а не лише вимагати цього від неї.
32. Я намагаюся виконати всі прохання своєї дитини.
33. Приймаючи сімейні рішення, слід враховувати думку дитини.
34. Я дуже цікавлюсь життям дитини.
35. У конфлікті з дитиною я можу визнати, що вона має рацію.
36. Діти рано дізнаються, що батьки можуть помилятися.
37. Я завжди враховую думку дитини.
38. Я підтримую дужні стосунки з дитиною.
39. Головна причина капризів моєї дитини – егоїзм, упертість, лінь.
40. Неможливо нормально відпочити, якщо проводити відпустку з дитиною.
41. Найголовніше, щоб у дитини було спокійне та безтурботне дитинство.
42. Іноді мені здається, що моя дитина не здатна на добрі вчинки.
43. Я поділяю захоплення своєї дитини.
44. Моя дитина може вивести з себе кого завгодно.
45. Я розумію засмучення своєї дитини.
46. Моя дитина часто засмучує мене.
47. Виховання дитини – постійна трата нервів.
48. Суворая дисципліна у дитинстві розвиває сильний характер.
49. Я не довіряю своїй дитині.
50. За суворе виховання діти пізніше дякують.
51. Іноді мені здається, що я не навиджу свою дитину.
52. У моєї дитини більше недоліків, аніж позитивних якостей.
53. Я поділяю інтереси своєї дитини.
54. Моя дитина не в змозі щось зробити самостійно, а якщо і зробить, то обов'язково не так.
55. Моя дитина виросте непристосованою до життя.
56. Моя дитина подобається мені такою, якою вона є.
57. Я ретельно слідкую за станом здоров'я своєї дитини.
58. Часто я захоплююся своєю дитиною.
59. Дитина не повинна мати таємниць від батьків.
60. Я не високої думки про здібності моєї дитини і не приховую цього від неї.
61. Бажано, щоб дитина дружила з тими дітьми, які подобаються її батькам.

Ключі до опитувальника

1. Визнання-знехтування: 3, 4, 8, 10, 12, 14, 15, 16, 18, 20, 24, 26, 27, 29, 37, 38, 39, 40, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 49, 52, 53, 55, 56, 60.
2. Образ соціальної бажаності поведінки: 6, 9, 21, 25, 31, 34, 35, 36.
3. Симбіоз: 1, 5, 7, 28, 32, 41, 58.
4. Авторитарна гіперсоціалізація: 2, 19, 30, 48, 50, 57, 59.

5. «Маленький невдаха»: 9, 11, 13, 17, 22, 28, 54, 61.

Порядок підрахунку тестових балів.

При підрахунку тестових балів за всіма шкалами враховується відповідь «вірно» (+). Високий тестовий бал за відповідними шкалами інтерпретується так:

- I – знехтування;
- II – соціальна бажаність;
- III – симбіоз;
- IV – гіперсоціалізація;
- V – інфантилізація.

ТРЕНІНГОВЕ ЗАНЯТТЯ

З ТЕМИ «СЕКРЕТИ БЕЗКОНФЛІКТНОЇ ВЗАЄМОДІЇ»

Мета: усвідомлення труднощів взаємодії педагогів та батьків, вироблення стратегії виходу з конфліктних ситуацій, формування толерантних, міжособистісних взаємин у процесі спілкування батьків та вихователів ЗДО, формування потреби в адекватному сприйнятті себе та інших.

Обладнання: фліпчарт, маркери, роздатковий матеріал

Хід тренінгового заняття

Організаційний блок

Вправа «Знайомство»

Учасники тренінгу стають у коло для знайомства, називають своє ім'я, розповідають про свої захоплення.

Вправа «Правила»

Для ефективної роботи у групі слід виробити правила взаємодії

Правила для учасників тренінгу:

Активність

Щирість

Відсутність оцінних суджень

Конфіденційність

Тут і тепер

Інформаційний блок

Перед виконанням вправи учасники тренінгу діляться на 2 підгрупи – група батьків та група вихователів. Принцип поділу – на вибір тренера.

Вправа «Незакінчені речення»

Учасникам кожної групи потрібно продовжити речення:

Для вихователів:

«У роботі вихователя для мене найскладнішим є ...»

Для батьків

«У вихованні дитини у мене найчастіше виникають труднощі у ...»

У процесі аналізу необхідно виокремити найбільш поширені проблемні сторони у роботі вихователя та батьків щодо взаємодії з дітьми, які тренер записує на фліпчарті (ватмані).

Вправа «Очікування»

Кожна група отримує завдання – описати очікування від спільної роботи з позиції «Я – вихователь» та «Я – батько».

Учасники представляють групові очікування учасників.

Обговорення: у процесі обговорення необхідно звернути увагу на зміст висунутих вимог, оскільки різний зміст очікувань призводить до утрудненого спілкування, сприяє назріванню конфлікту.

Тренер заповнює таблицю:

Педагоги		Батьки	
Очікування від взаємодії з вчителем	Я-батько	Очікування від взаємодії з батьками	Я-педагог

Розминка

Вправа «Молекули та атоми»

Учасники довільно пересуваються приміщенням під музику. За сигналом тренера (зупинка музики) група об'єднується у менші пігрупки за заданим числом. Після кожної зупинки тренер дає завдання міні-групам.

Завдання:

- Розповісти про своє найбільше досягнення.
- Розповісти про найбільш кумедний випадок зі свого життя.
- Створити живу скульптуру на тему «Взаємодія ЗДО з сім'єю».

Вправа «Завдання сім'ї та ЗДО»

Перед кожною групою лежить набір з 2 кругів картону – зеленого та жовтого кольору

Тренер:

Виховання дитини є складним, безперервним процесом, яке має свої особливості та труднощі. Кожна з освітніх ланок виконує певні виховні завдання. Одні з них вирішуються виключно у сім'ї, інші – у ЗДО.

Наше завдання – з'ясувати, як взаємопов'язані виховні завдання ЗДО та сім'ї у вихованні дітей. Зелений круг – завдання школи, жовтий – завдання сім'ї.

Покажіть, як співвідносяться ці завдання. Для цього розташуйте ці круги демонструючи взаємодію ЗДО та сім'ї.

Виконання та презентація моделей

Вправа «Особиста позиція»

Кожен із учасників тренінгу обирає для себе ту позицію, яка є найближчою для його розуміння.

Обговорення та підсумок

- Як правило, найбільш поширеною та й найбільш вірогідною є модель часткової єдності виховних завдань ЗДО та сім'ї. Отже, перший висновок – у батьків та вихователів є чимало спільних завдань у вихованні підростаючого покоління.

Висновки записується на фліпчарті (ватмані) з назвою «Особливості взаємодії ЗДО та сім'ї у вихованні дітей»

Вправа «Детективи»

Мета: з'ясувати, які спільні завдання переслідують ЗДО та сім'я у процесі взаємодії.

Учасники у групах «Вихователі» та «Батьки» записують на аркушах, з якими виховними проблемами найчастіше звертаються сторони одна до одної (група батьків – запити до педагогів, група вихователів – запити до батьків).

Після виконання завдання групи об'єднується в загальне коло та обговорюють висвітлені на фліпчарті «Наші спільні завдання» та «Побажання батьків до вихователів ЗДО» та «Побажання педагогів до сім'ї».

Група батьків послідовно зачитує свій список побажань, якщо схоже питання є у списку групи вихователів, то воно записується у перелік спільних завдань. Якщо питання не знаходить відгуку у іншій групі, воно записується на фліпчарт окремо.

Обговорення вправи та підведення підсумку:

«Ми знаємо наші спільні завдання»

Розминка «Салат»

Міні – лекція «Позиції у спілкуванні»

Спілкування – це складний процес, що поєднує у собі три сторони – соціальну перцепцію, взаємодію та комунікацію. Як процес взаємодії, спілкування може здійснюватися з різних партнерських позицій:

- позиції «знизу», позиції «на рівних», позиції «зверху».

Позиція «знизу» – учасник підлаштовується під співрозмовника, готовий відмовитися від реалізації власної позиції під тиском співрозмовника.

Позиція «зверху» – співрозмовник за будь яких обставин добивається вирішення своїх завдань, не звертаючи увагу на стан та потреби співрозмовника.

Позиція «на рівних» – найбільш конструктивна з позицій, коли відбувається взаємодія двох зацікавлених у співпраці сторін, які поважають один одного.

Вправа «Позиції»

У кожній групі по троє учасників. Один з учасників отримує певну позицію у спілкуванні (за жеребкуванням) і оголошує її, другий діє за власними бажаннями та інтересами, третій – рефері, коли перший учасник не може дотримуватися запропонованої позиції, зупиняє обговорення. Група опрацьовує проблемні ситуації.

Вправа «Потік бажань»

Група ділиться на вихователів та батьків. Кожна група отримує список побажань протилежної групи, виконаний учасниками у першій частині заняття.

Завдання групи – визначити позиції спілкування у процесі розгляду побажань.

Обговорення

Підсумок: найбільш конструктивною є позиція спілкування на рівних. При цьому вона є й найбільш складною.

Підсумковий блок

Дискусія «Як досягти взаємодії?»

ПАМ'ЯТКА

Спілкуйтеся один з одним у спокійному оточенні.

Визначіть проблему, сформулюйте свою позицію.

Вислухайте позицію іншого: спробуйте зрозуміти його мету, наміри, страхи.

Сформулюйте сутність запитання.

Поставте перед собою і співрозмовником запитання: що можна зробити в даній ситуації?

Обговоріть якомога більше варіантів її вирішення, оберіть оптимальний для обох сторін.

Обговоріть дії кожної сторони у прийнятті рішення.

Вправа для батьків

Мета: допомогти батькам дати оцінку своїм уявленням про виховання дітей; виявити зв'язок цих уявлень з тими, що переважали в батьківській родині.

Інструкція для виконання вправи: не поспішайте, уважно проаналізуйте свій досвід, спогади, переконання, намагайтесь ідентифікувати свої почуття по кожному пункту, уникайте одноманітних відповідей. Якщо є потреба, відмітьте ті пункти, на які Вам важко відповісти. По завершенню роботи перечитайте ще раз завдання і свої відповіді, проаналізуйте, по яким із них співпадають Ваші уявлення про виховання з уявленнями Ваших батьків, а по яких різняться. Спробуйте задуматись – чому?

Користуючись шкалою від 0 до 5, позначте в кожній колонці, якої мірою Ви (В) і Ваші батьки (Б) поділяете ці переконання. Якщо не можете визначитись або не поділяєте конкретного переконання – поставте 0. Якщо твердо в ньому переконані – ставте 5. Якщо у батьків (мама, батька) існують різні переконання – користуйтесь двома цифрами. Головне, щоб Ваші відповіді були щирими, відповідали Вашим переконанням, а не загальноприйнятим уявленнями.

№ n/n	Судження	Ви	Ваші батьки
1.	Достатньо бути просто батьками, щоб діти тебе любили		
2.	Діти, яких привчають до виконання своїх обов'язків, як правило, люблять своїх батьків		
3.	Малим дітям не потрібні повага, адже вони ще багато чого не розуміють		
4.	Висока самооцінка шкідлива для дитини, оскільки розвиває схильність до егоїзму		
5.	Дитину слід привчати керуватися у своїх вчинках інтересами інших людей не залежно від її власних потреб та бажань		
6.	Надмірна ласка і ніжність шкідливі для дитини		
7.	Діти виростуть із сильним характером, якщо привчати їх до беззаперечної слухняності		

8.	Дітей потрібно привчати до вміння чекати на щось		
9.	Для підсилення батьківського авторитету інколи корисно дитину фізично карати		
10.	Зневажити, образити батьків – неприпустимо		
11.	Батьки ніколи не помиляються, вони завжди праві		
12.	Достатньою відповіддю на запитання дитини «Чому?» є відповідь: «Тому, що я так кажу»		
13.	Беззаперечна слухняність корисна для дітей		
14.	Бути чемним важливіше, ніж бути чесним		
15.	Покарання – необхідний метод ефективного виховання		
16.	Батьки не повинні показувати дітям свої почуттів, не залежно від того, що відбувається.		
17.	Батьки не повинні показувати дітям свої почуттів, не залежно від того, що відбувається		
18.	Батьки повинні так любити дитину, щоб вона про це не здогадувалась.		
19.	Для того, щоб діти добились життєвого успіху, їх змалку потрібно привчати до конкуренції.		

Джерело: Алексєєнко Т. Ф. Концептуалізація соціально-педагогічних основ сучасного сімейного виховання: дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.05; 13.00.07. ІПВ НАПН України. Київ, 2017. 573 с.

Навчальне видання

Людмила Березовська

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ, ОРГАНІЗАЦІЇ
САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ З ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ
«ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА СПІВПРАЦІ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ
ОСВІТИ З РОДИНАМИ»**

*для здобувачів першого (бакалаврського) рівня
вищої освіти спеціальності 012 Дошкільна освіта*

В авторській редакції
Формат 60x84 1/16. Папір офсетний.
Друк цифровий.
Гарнітура Times New Roman.
Умовн. друк. арк. 3,49
Наклад 100 прим.
Зам. № 004/05/23

**ВИДАВНИЦТВО
“НАІР”**

Івано-Франківськ, вул. Височана, 18,
тел. (034) 250-57-82, (050) 433-67-93
email: fedorynrr@ukr.net

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного
реєстру видавців, виробників і розповсюджувачів
видавничої продукції №4191 від 12.11.2011р.

